

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η . ('Εξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 3 ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ 1910 * ΑΡΙΘΜΟΣ 407

"Ενας λαός υφώνεται ἅμα δειξῆ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ*

7.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηنيώτικα γράμματα.
ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ. Φεγγαρίσιο φῶς—Τὸ Ποτάμι.
ΔΟΥΚΙΑ ΤΑΚΗ ΔΙΑΔΙΟΥ. Γράμματα ἀπὸ τὸ χωριό μου:
Πῶς ἔγινε ληστῆς.
ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ. Τὸ νησί.
ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ. Ἀπὸ τὰ «Ἐρείπια».
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. Ὁ Ἐμπορὸς τῆς Βενετίας τοῦ Σεξπέρου
(συνέχεια).
ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Τὸ Παιδί καὶ τὸ Σκολεῖο: Πολυ-
γλωσσία—Διδαχτικὸς ἀρχές—Ματαιοπονία.
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Γιατί ἡ Πολύγλωσσος εἶνε αἰώνια.
ΤΟΥΡΚΟΓΝΩΣΤΗΣ. Σὺν παραμύθι.
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Ἄς τὴ βάρκα.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩ-
ΜΗ — ΒΑΡΒΑΡΟΠАЗΑΡΟ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΣ' ΤΗ ΒΑΡΚΑ

"Ἄς τὴ βάρκα στὸ κύμα ὅπου θέλει νὰ τρέχει,
ἄς ὀρῆσει τᾶγερὶ τιμόνι, πιωνί.
Τὰ φτερά ἀπλώσε πλέριμ, ἄκρη ὁ κόσμος δὲν ἔχει,
εἶνε πῶς ἴμορφοι οἱ ἄγνωροι πάντα γυαλοί.
Ἡ ζῶη μιὰ δροσιὰ εἶν', ἕνα κύμα· ἄς τὸ φέρει
ὅπου θέλει τᾶγερὶ, ὅπου ξέρει τᾶγερὶ.

"Ἄς ἀλλάξουν λιβάδια μὲ βράχους καὶ δάση,
γύρω ἄς φέβγουν πῶς πύργοι, πῶς καλύβας κιαπνός·
εἶτε εἰδύλλιο γελοῦμενο ἀπλώνεται ἡ πλάση,
εἶτε ἀντάρες καὶ μπόρες κρεμᾶ ὁ οὐρανός,
μὴ θυρεῖς τὸ παννὶ σου μπορεῖς νὰ βυστάξεις·
ὅπου θέλει τὸ κύμα μαζί του θάρραξαις.

Τί γυρέβεις, τί θέλεις μὴ κ' ἐσὺ τὸ γνωρίζεις ;
Κ' ἔχεις πιάσει ποτέ σου τὸ τί κυνηγᾷς ;
Μὴ, ὅπου σπέρνεις καλὸ, τὸ κακὸ δὲ θερίζεις,
δὲ σκοντάβεις σὲ ρώτημα σ' ὅ,τι ρωτᾷς ;
Κι ὅ,τι σ' ἔχει μαγέψει κι ὅ,τι σοῦ ἔχει γελᾶσει,
τῶχεις μόνος κερδέσει, μοναχὸς ετοιμάσει ;

"Ἄσε τότες τὸ κύμα ὅπου θέλει νὰ σπᾶξει,
ἄς τὶς ζάλες νὰ σέρουν τυφλὰ τὴν καρδιά.
Κι ἂν τριγύρω βογγᾶ κι ἂν ψηλὰ συγνεφιάξει,
κάπου ὁ ἥλιος σὲ κάπιο γυαλὸ θὰ γελᾶ·
κι ἂν πικρὸ τὴν ψυχὴ σου τὸ δάκρυ τὴ ραίνει,
πάντα κάπου κρυφτὴ μιὰ χαρὰ τὴν προσμένει.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

Τοῦ Θύμη, σὺν πηγὴ τὴν ἄλλη χρονιὰ στὴ β' τάξη, τοῦ δῶκανε νὰ διαβάξῃ ἐν' ἀναγνωστικὸ γραμμένο σ' ἕνα ὕφος καὶ σὲ μιὰ γλώσσα ξένη πρὸς τὸ παιδί. Μὰ μήπως καὶ κάθε τάξης ἀναγνωστικὸ ἢ ἄλλο διδαχτικὸ βιβλίον σὲ μᾶς δὲν εἶναι γραμμένο σὲ ξεχωριστὴ καὶ ἰδιαίτερη γλώσσα ; Κ' ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ, ἡ γλώσσα δὲν ἀλλάζει καὶ μὲ τὸ συγγραφέα ; Μάλιστα. Ἐὶ πολὺμορφο καὶ χιλιότροπο αὐτὸ τερατοῦργημα, πῶς νοματίζεται καθαρεύουσα, τὸ ἀπροσδιόριστο κι ἀνώμαλο κι αὐθαίρετο κι ἀδέξιο καὶ μισοδάρβαρο, πῶς μπορεῖ νὰ τὸ κανονίξῃ κείνος πῶς γράφει ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τῆς προγονομανίας του, τὸ θεωρεῖς σὲ πολλὰ λογίων ἀπόχρωσες καὶ σκῆματα καὶ καλοῦπια (δημοτικίζουσα, μιχτή, συντηρητικὴ καθαρεύουσα, ὑπερκαθαρεύουσα, ἀρχαίζουσα, κ.τ.λ.) μέσα στὰ γνωστὰ ἀποβλακωτήρια, πῶς ὀνομαζονται διδαχτικὰ βιβλία. Κ' εἶν' εὐκόλο-νίητο πόσο τὸ τρυφερὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ ἀνακάτωμα αὐτὸ τῶν γλωσσῶν, μὲ τὶς ἀμέτρητες κλίσεις πῶς στηρίζονται ἀπάνω σὲ τόσες γραμματικές—τῆς μητρικῆς, τῶν καθαρευουσῶν, τῆς ἀρχαίας,—μὲ τὶς ἀσυνείθιστες κι ἀχώνευτες συντακτικές πλοκές, μὲ τοὺς χίλιω λογίων τύπους καὶ σχηματισμοὺς καὶ σύνθεσες καὶ παραγωγές γίνεται ἀνωκάτω, χάνει κάθε συνεχτικότητα, κάθε συναρμολόγησι καὶ κάθε ἰσορροπία πῶς ἀπὸ φυσικὰ του ἔχει, κι ἀποχτᾶ στὸ ἐρόμο τῆς ἐξέλιξής του τὴ θλιθερὴ ἀδελαιότητα, πῶς παρατηρεῖ κανεὶς στὸ βῆμα τοῦ τυφλοῦ. Ὁ F. A. Diesterweg λέει πῶς «εἶναι ἀξιοθρήνητα τὰ μικρά, πῶς στὸ στόμα τους, καλὰ καὶ σῶνει, θέλουμε νὰ χῶσουμε δυὸ γλώσσες· αὐτὸ στέκεται ἐνάντια στοὺς ψυχολογικοὺς νόμους». Κ' ἐμεῖς ἀνεχόμεστε νὰ παραγεμίζουμε ἔχι μὲ δυὸ μὰ μὲ πολλὰς γλώσσες τὰ στόματα τῶν κακορίζικων παιδιῶν μας. . .

Πῶς μ' αὐτὰ τὰ πολὺγλωσσα χάλια γεννοῦμε τὴ σύχυση καὶ τὴν ἀκαταστασία στὸ πνεῦμα τῶν παιδιῶν μας, κανένας δὲν τὸ ἀρνιέται, μήτε αὐτοὶ οἱ φίλοι τῆς καθαρεύουσας. Μπροστά του φῶς φανερά ἔχει ὁ καθεὶς τάξιοθρήνητα ἀποτελέσματα, πῶς μᾶς ἔφερε ἡ πρωτότυπη αὐτὴ πολὺγλωσσία κ' εὐκόλα μπορεῖ νὰ προβλέψῃ τὰ μελλούμενα νὰ μᾶς ἔρθουν κακὰ, ἂν θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ τραβᾷ γιὰ πολὺν ἀκόμα καιρὸ τὸ δρόμο τῆς. Ὁ Ἰ. Παυλίδης, γιὰ νὰ λιγοστήσῃ τάχατες τὸ κακὸ, τολμᾷ νὰ συβουλεύῃ (Διδ. § 146) νὰ μὴ διδάσκουμε στὰ παιδιὰ μας τί-

* Κόσταξὲ φύλλα 369, 372, 370, 382, 386 καὶ 406.

ποτα γραμμένο στη γλώσσα του λαού, μηδ' αυτά ταριστουργήματα της εθνικής μας Μούσας, τα δημοτικά και κλέφτικα τραγούδια. Άνυπόφερτη μά την αλήθεια υοσία. Νάπαρηθοῦμε τὰ ὄσια καὶ τὰ ἱερά, τὰ πάντα, γὰ τὸ χατίρι τῆς καθαρεύουσας, ἢ καλύτερα, τῶν καθαρευουσῶν. Μὰ εἶναι τόσο πολὺτιμο πρᾶμα ἢ τεχνικὴ καὶ «κατὰ συνθήκην» αὐτὴ γλώσσα, ποὺ γιὰ χάρη της νὰ πολεμοῦμε μὲ κάθε μέσο τῆ βελτιὰ ριζωμένη καὶ ποθεινὴ μητρικὴ μας λαλιὰ καὶ νὰ ποστεροῦμε ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας τὴ διαλεχτὴν αισθητικὴ ἀπόλαψη καὶ τὴ μεγάλη μορφωτικὴ δύναμη, ποὺ παρέχουσε τὰ ζωντανὰ ἀριστουργήματα τὰ γραμμένα σ' αὐτὴνε; Εἶναι τέτοιο ἀνεχτίμητο ἀγαθὸ αὐτὴ ἢ χιλιοπρόσωπη καθαρεύουσα, ποὺ γιὰ τὴν ἐκμάθησίν της νὰ ξοδεύουμε στὰ σχολεῖά μας τόσα ἀγύριστα χρόνια, περιφρονώντας καὶ παραμερίζοντας κάθε ἄλλη χρήσιμη γιὰ τὴ ζωὴ μάθησι καί, τελευταία, μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν μας, νὰ βγαίνουμε στὸν κόσμον ὄχι μονάχα ξεροὶ ἀπὸ κάθε ὠφέλιμη γνώση κ' εὐγενικὴ ἰδέα καὶ γενναῖο φρόνημα, μὰ καὶ—τὸ πιὸ ἀστεῖο καὶ τὸ πιὸ φοβερό—κι αὐτὴν τὴν τὴν περισσότερες φορές τῆς καθαρεύουσας ἀνίδεοι κι ἀδαεστατοὶ, ἀφοῦ τὸ πιὸ πολὺ μέρος τῶ διπλωματούχων ἔχει πιά τοῦ διδασκαλεῖου ἢ τοῦ Γυμνασίου μὰ τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ξέρουν νὰ γράψουν ἄψογα δυὸ σειρές; Ἡ ἀπάντησι ἔρχεται μοναχὴ της.

Ἄν ποθοῦμε νὰ παλλάξουμε τὰ παιδιὰ μας ἀπὸ τὴ φρενικὴ ἀκαταστασία ποὺ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα προπαντὸς τόσο πολὺ υποβίβασε διανοητικὰ καὶ κοινωνικὰ τὴ φυλὴν μας, ἂ θέλουμε νὰ δοῦμε τὸ νοῦ τοῦ Ῥωμοῦ «μειοδολογημένο», ὅπως λέει ὁ Ψυχάρης, εἶναι ἀνάγκη νὰ νοιώσουμε τὴ σπουδαία σημασία ποὺ ἔχουσε καὶ γιὰ μᾶς τὰ λόγια τοῦ γερμανοῦ W. Kattich «τὸ μόνο ὄρθον εἶναι τὰ Γερμανόπαιδα νὰ διδασκτοῦνε πρῶτα τὴ μητρικὴ Γερμανικὴ γλώσσα κ' ὕστερα νὰ καταπιαστοῦνε τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἄλλων γλωσσῶν, τῆς Λατινικῆς κ' Ἑλληνικῆς», κι ἀνάλογα νὰ προτείνουμε θαρρετὰ καὶ νὰ πράξουμε σύντομα καὶ μεῖς γιὰ τὴ μητρικὴν μας γλώσσα.

8.

ΔΙΔΑΧΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Τὸ γλωσσικὸ μας «καθεστῶς» κατορθώνει, κοντὰ στ' ἄλλα, νὰ μὴ γίνεταὶ ἀληθινὰ παιδαγωγικὴ διδασκαλία μέσα στὰ σχολεῖά μας. Αὐτὸ ἀποδείξαμε ἀπὸ μίαν ἔποψιν σ' ἓνα προηγούμενον κεφάλαιον, ὅταν εἶδαμε πῶς διπλὸν κόπον καταβάλλει τὸ παιδί γιὰ νὰ κατανοήσῃ κάτι ποὺ τοῦ διηγοῦμαστε, ὅταν στὴ διήγησίν μας μεταχειριζόμεστε καὶ λέξεις τῆς καθαρεύουσας, ποὺ τὴ σημασία τους ἔχει διδάχτῃ τὸ παιδί ἀπὸ πρῖν. Τώρα θὰ δοῦμε στερεωμένη καλύτερα τὴ γνώμην μας, ἀποδείχοντας πῶς ἢ νεκρὴ ἐπίσημη καθαρεύουσα τσαλαπατεῖ σπουδαιότατες διδασκαλικὰς ἀρχὰς ἀκκουμπισμένες ἀτράνταχτα ἀπάνω στὴν ψυχολογία, ἀρχὰς ποὺ χωρὶς τὴν τήρησίν τους δὲν μπορεί βέβαια νὰ γίνῃ παιδαγωγικὴ διδασκαλία.

Καὶ 1ο, τσαλαπατεῖται ἡ ἀρχὴ «κοίταζε νὰ προκαλῆς πάντοτε τὴν αὐτενέργεια τῶν παιδιῶν». Καὶ

νά γιατί. Ἄπὸ τίς πρῶτες μέρες ποὺ τὸ παιδάκι θὰ πάῃ στὸ σχολεῖον εἶναι ἀνάγκη νὰ συνειθίσῃ ἔτι, ἀκούει, λέει καὶ γράφει νὰ τὸ κατανοῇ πληρέστερα καὶ νὰ μὴ λέῃ καὶ ξαναλέῃ, ὅπως θυμούμαστε ἀκόμα πῶς παθαίναμε παιδιὰ ἔλοι μας, ἀκατανόητες κι ἄδειες λέξεις. Μὰ χάρη στὴν ξένη καὶ λίγο-πολύ ἀγνωστὴ γλώσσα, ποὺ μεταχειριζόμεστε στὰ σχολεῖά μας, τὰ παιδιὰ ἀκούνε ψυχρότατα καὶ μ' ἀθυμία καὶ κόπον τὰ λόγια σου, χωρὶς τίποτε νὰ ξυπνᾶ καὶ νὰ δημιουργεῖται μέσα τους. Καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν κάνουνε στὴ διδασκαλία καθῶς καὶ στὸ σπίτι παρὰ παθητικώτατα νὰ ποστηθίζουσι λέξεις καὶ φράσεις σκοτεινῆς καὶ νὰ προσέχουσι μονάχα στὰ λόγια καὶ ὄχι στὰ πράγματα καὶ τίς ἰδέες. Κ' ἔτσι κινεῖται αὐτενέργεια δὲν κατορθώνεται μέσα τους. Κι ἀηδιάζουσι καὶ σιχαίνονται τὴ διδασκαλία καὶ τὴ μηχανικὴ μελέτη. Κ' ἐξαιτίας αὐτῶν ὅλων, ἀπὸ μικρὰ συνειθίζουσι στὴν ἀπροσεξία, στὴν κενολοξία, στὴν ἐπιπολαιότητα, στὴν ἀπειθεία, στὴν ἀστασία, στὴν τεμπελιά, στὴν μελαγχολία, καὶ μετὰ τὴν ἀποστήθισιν λέξεων ποὺ δὲν ἀνοιώνουσι — τί ἐπώδυνον γιὰ τὰ μικρὰ μας μαρτύριο! — καὶ ποὺ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ φερμοιώσουσι μέσα στὴν ψυχὴν τους, κατανοοῦνε «χαλκοὶ ἠχοῦντες καὶ κύμβαλα ἀλαλάζοντα» ποὺ λέει κι ὁ Παῦλος. Κ' ἐν' ἄλλο. Ὁ δάσκαλος γιὰ νὰ κρατᾶ ἀκοίμητη τὴν αὐτενέργεια τῶν παιδιῶν, ἀνάγκη νὰ μὴν ἀρίνη, σ' ἀρχησιὰ μῆτε μὰ στιγμολογία τὸ ξυπνητήριον αὐτὸ τοῦ νοῦ, ποὺ νοματίζεται ἐρώτησι. Ὅπως ἔγραφε κι ὁ Δ. Γληνός, ὁ δάσκαλος μπροστὰ στὸ μαθητὴ πρέπει νάνα: ἓνα μεγάλο ἐρωτηματικόν. Μὰ ὅταν, ὅπως συμβαίνει στὰ σχολεῖά μας, ἡ ἐρώτησι γίνεται (χωρὶς νὰ λάβουσι ὑπόψιν ἂν εἶναι παιδαγωγικὰ συγκροτημένη) σὲ γλώσσα ξένη καὶ μισογνωστὴ ἢ ἀγνωστὴ, ἢ καθόλου δὲν κατανοεῖται ἢ παρανοεῖται, ἢ ἀργὰ καὶ δύσκολα κατανοεῖται. Καὶ τότες τὸ παιδί ἢ ἀπαντᾷ ἀνόητα ἢ ἀργεὶ νὰπαντήσῃ ἢ δὲν ἀπαντᾷ καθόλου. Κ' ἔτσι κάθε λίγο καὶ λιγάκι πικραίνεται, ἀπελπίζεται καὶ μέρα τὴ μέρα χάνει τὴν αὐτοπεποίθησίν του. Κι ὁ Ῥωμὸς σὺν ἔχῃ αὐτοπεποίθησιν μπερδεύεται νὰ θαματουργήσῃ. Καταλαβαίνετε λοιπὸν τί ἀνεχτίμητο πρᾶμα ἀφαιροῦμε ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας, ὅταν μετὰ τὴν στραθὴν παιδείην ποὺ τοὺς δίνουμε, σκοτώνουμε τὴν αὐτοπεποίθησιν μέσα τους. Μὰ κι ἂς υποθέσουμε πῶς καταλαβαίνει εὐκόλως τὴν ἐρώτησιν τὸ παιδί καὶ πῶς εἶναι σὲ θέσιν νὰπαντήσῃ ὀρθά. Πάλι θὰ τὸ δοῦμε νὰ στέκῃ δισταχτικόν, θωρόντας τὸ ἔμμοιρον μπροστὰ τοῦ ἓνα χάος καὶ μὴ γνωρίζοντας τί λέξεις καὶ τί σύνταξιν πρέπει νὰ μεταχειριστῇ γι' ἀπάντησιν, ἀφοῦ κάθε φορὰ ποὺ ἐπιχείρησε νὰπαντήσῃ στὴ φυσικὴν του λαλιὰ εἶδε τὸ δάσκαλον νὰ τοῦ διορθῶν τὸ λεχτικόν του λέγοντάς του τὸ συνειθισμένον «αὐτὸ εἶναι, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπες καλῶς...»

2ο. Ἡ διδασκαλικὴ ἀρχὴ «δίδασκε μὲ σαφήνεια» στὰ σχολεῖά μας αὐτόχρονον μασκαρεύεται. Σαφήνεια καὶ γλώσσα ἀφύσικη κι ἀγνωστὴ καὶ πεθαμμένη. Σαφήνεια κ' ὕψος λόγου ἀλλότριον κι ἀσυνειθιστό. Σαφήνεια καὶ παπαγαλλισμός, σαφήνεια κι ἄδεια πολυλογία. Ἄν εἶναι δυνατὸ νὰ συδιδαστοῦνε!

3ο. Ἡ ἀρχὴ «δίδασκε πραχτικὰ» δὲν μπορεί μὴ στιγμὴ νὰ σταθῇ στὰ ποδάρια της μέσα στὰ σκο-

λειά μας. Κανένα εξαιρωτιστικό ή πραχτικό σκοπό δεν επιδιώκει και δεν κατορθώνει σήμερα ή άγωγή μας. Χρόνια πολεμούμε και τσακιζόμαστε από τις χιλιάδες τῶ γραμματικῶν κανόνων. Είναι: πασίγνωστο πῶς με τὸ σχολαστικισμό, με τὴν ἀκαταληψία, με τὸ φαμφαρονισμό δὲ μπορεί νὰ ζεσταθῆ ἢ καρδιά καὶ νὰ βαλθοῦνε τὰ θέμελα γερῶν χαραχτήρων, δὲ μπορούν νὰ καλλιεργηθοῦνε οἱ φυσικὲς δεξιότητες τῶν παιδιῶν γιὰ τὸν ἔπειτα πραχτικό βίον. Τὰ ἴδια μπορούν νὰ εἰπωθοῦνε καὶ γιὰ τὴν ἀρχὴ «διδασκε νὰ μορφώσης».

Νεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ εἶσαι ὅπ' ἡέρος υἱας Ἀχαιῶν, ποιήσον δ' αἴθρην, δὸς δ' ἐψήλαμοισιν ἰδέσθαι. (Ιλιάδ. Π. 6-15).

9.

ΜΑΤΑΙΟΠΟΝΙΑ

Ὁ δάσκαλος τοῦ θύμῃ κάθε μέρα, ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, σ' ἔλα τὰ μαθήματα, τίποτ' ἄλλο δὲν ἔκανε παρὰ νὰ φορτώνῃ τυραννικώτατα τὸ νοῦ τοῦ παιδιοῦ με κάτι ἀναιμικὲς καὶ στεῖρες γνώσεις καὶ σύγκαιρα νὰ καταγίνεται νὰ ξεριζώσῃ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κακορίζικου πλασμάτου τὴ φυσικὴ του γλώσσα καὶ στὴ θέσῃ τῆς νὰ θρονιάσῃ μίαν ἄλλη, ξένη καὶ ἀμάθητη. Καὶ κυρίως τὸ δεύτερο. Ὁ καθ'αυτὸ σκοπὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ σχολειοῦ εἶναι «ἄρον, ἄρον» ἀντικαταστήσῃ τὴ μητρικὴ γλώσσα με τὴν καθαρεύουσα. Τὲ ἐξωφρενικὸ σκέδιο τὸ χάραξε ἀπὸ μίαν ἐκατονταετηρίδα τώρα τὸ Ἔθνος μας διὰ χεῖρὸς τῶν τότε λογάδων του, τόσο προγομανῶν καὶ προγονόπληχτων κ' ἐπιπόλαιων ὅσο κ' οἱ σημερνοί. Καὶ σὰν ἀφιονισμένο καταβάλλει: ἀπὸ τότε ὡς τὰ τώρα κάθε μπορετὴ προσπάθεια γιὰ τὴν πραγματιστοποίηση τοῦ σκεδιοῦ του καὶ ξεδεύει ἑκατομμύρια καὶ ὑποφέρει θυτίες καὶ κάνει δάνεια καὶ ζητιανεύει: ἐράνοους καὶ ἀνακηρύσσει ἐθνικοὺς εὐεργέτες καὶ στήνει ἀντριάντες. Καὶ τοῦ εἶναι πέρα καὶ πέρα ἀδιάφορα, ἂν ὁ ἀγῶνας αὐτὸς εἶναι ὀλότελα ἄγονος, ἀφοῦ ἡ Ἐπιστήμη ἀπόδειξε κ' ἡ πείρα ἐπιβεβαίωσε πῶς εἶναι ἀκατόρθωτο καὶ τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατο νὰ γίνῃ ἢ καθαρῆουσα ποτὲ ζωντανὴ μεταχειρήσιμη γλώσσα καὶ πῶς κὶ αὐτὸς ὁ Μιστριώτης στὴν ἀπλή κ: ἀνεπιτήδευτη, κουθέντα σου μιλεῖ τοῦ πατέρα του τὴ γλώσσα. Καὶ σὰν τυφλὸ τὸ παραστρατισμένο ἀπὸ τὴν ἀμελέτητῃ ὄθησῃ τῶν προκρίτων του Ἔθνος δὲ μπορεί νὰ δῆ καὶ δὲν ἔχει τὴ συναίσθησῃ νὰ λυπηθῆ τὸν κόπο ποῦ πῆγε στὰ χαμένα, τὸν ἴδρωτα ποῦ χύθηκε ἀνωφέλευτα, τὸ χρῆμα ποῦ ξεδεύτηκε δωρεάν γιὰ τὴν οὐχτρότατη αὐτὴ ματαιοπονία, γιὰ τὴν ἀκατόρθωτη παροχὴ ζωῆς στὴν πεθαμμένη καθαρῆουσα.

Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ δοῦμε τί προσφέρει στὸν ἄθρωπο, ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ του στὸν κόσμον ἴσαμε τὴν εἰσοδὸ του στὸ σχολεῖδ ἢ μητρικὴ γλώσσα. Με τῆς μάννας του τὴ γλώσσα ὁ ἄθρωπος κατορθώνει τὴν πλήρωσῃ τῶν πρώτων ὕλικῶν καὶ πνευματικῶν του ἀναγκῶν. Ἐξωτερικεύει με—πολύ,λίγο—ἐπιτυχημένη φράση κὶ ἀκρίβεια τὶς πρώτες ὁρεξες κὶ ὁρμὲς κ' ἐπιθυμίες του. Δέχεται συμβουλὲς καὶ μαθήματα γιὰ τὴ σωματικὴ προαγωγή του. Λαβαίνει κά-

θε λίγο καὶ λιγάκι ἀφορμὴ νὰ δυναμώσῃ τὴ μνήμη, τὴ φαντασία, τὴν κρίση του, μ' ἄλλα λόγια κρατῶνε τὸν πνευματικὸ του βίον. Ἀκούει παραίνεσεις καὶ διδαχὲς γιὰ τὸν ἠθικὸ του καταρτισμό. Ἐρχεται σ' ἐπικοινωνία βαθεῖα κὶ οὐσιαστικὴ με τοὺς τριγύρω του ἄθρώπους. Ἀνακοινώνει μ' ἀρκετὴ δεξιότητα τὶς πρώτες χαρὲς καὶ τοὺς πρώτους καημοὺς του. Προσαρμόζει τὴν ψυχικὴ του διάθεσῃ με τὴν τέτοια ἢ τέτοια διάθεσῃ τῶν ἄλλων. Παίρνει μέρος ἐνεργῶ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ δράσῃ. Προσδέχεται στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖδ καὶ στὴν κοινωνία με τὴν ὑποβολὴ σπουδαῖες συνέργειες κὶ ἀφορμὲς πρὸς διαμόρφωσῃ ἀκέρειου χαραχτήρα (κ. Tardø, Les Lois de l'imit. σ. 83). Καὶ, σὲ γενικὲς γραμμὲς, ὁ ἄθρωπος με τὴ μητρικὴ του γλώσσα, κατὰ τὰ πρώτα πρὸ παντὸς τῆς ζωῆς του χρόνια, ἀποκρυσταλλώνει: τόσα πράματα, τόσους κόσμους καὶ τόσες ἰδέες μέσα του καὶ βοηθίεται σημαντικώτατα στὴ διανοητικὴ του τελειοποίηση, στὴν ἐμπέδωσῃ του τὴν ἠθικὴ καὶ στὴ σωματικὴ προαγωγή του.

Κατὰ τῆς ἀνεχτίμητης καὶ πολυφίλητης αὐτῆς φυσικῆς γλώσσας τοῦ παιδιοῦ, ἀπὸ τὸ πρώτο ἔμπα τοῦ στὸ σχολεῖδ, ἀρχίζει ὁ ἀμείλιχτος κ' ἐξοντωτικὸς πόλεμος τοῦ δασκάλου. Καὶ χωρὶς τὸ παραστρατισμένο ἀπὸ τοὺς κυβερνήτες τοῦ Ἔθνος νὰ θέλῃ νὰ λάβῃ ὑπόψει τὴν τόσο μεγάλῃ σπουδαιότητα καὶ τὶς τόσες ὑπερεσίες τῆς μητρικῆς λαλιᾶς καὶ χωρὶς ἀπὸ πείσμα νὰ θέλῃ νὰ ἀντιληφτῆ πῶς γίνεται αὐτοχτόνος πολεμώντας τὴ δημοτικὴ γλώσσα, τὸ εὐγενέστατο αὐτὸ ὄργανο ποῦ ἀπὸ μωρὰ παιδιὰ τόσο βαθιὰ γέμοσε ὄλο τὸ εἶναι μας καὶ τόσο ἀδιάρηχτα συνεδέθηκε με τὴν ψυχὴ μας καὶ τόσο μᾶς εὐεργέτησε πλουσιπάρραχα, τὴ γλώσσα τοῦ γλυκοῦ τῆς μάννας μας τραγουδιοῦ καὶ τοῦ ὑπνιάρικου νανουρισμάτου τῆς τὴ γλώσσα, ἔξακολουθαί ἀχάριστα, ὡς τὰ σήμερα, νὰ διαφεντεύῃ μ' ἔλα τὰ μέσα ποῦ μπορεί νὰ διαθέσῃ τὴν καθαρῆουσα στὰ σχολεῖα μας μέσα. Κ' ἔτσι τὸ ἁμαρτωλὸ Ἔθνος ἐπιμένει καλὰ καὶ σώνει νὰ διαωνίτῃ τὴ ματαιόπονη προσπάθειά του. Καὶ δὲ βλέπει ἀπὸ τὸ λυσιάρικο γινάτι του τοὺς συγκλονισμοὺς καὶ τὰ ῥήγματα ποῦ προκαλέσε στὸν ἑαυτὸ του, τὸν ξεφυλισμὸ ποῦ ἀπεργάστηκε σιτάτομά του, τὴν ἀποσύθεσῃ τῶν κοινωνιῶν του, τὴ νάρκη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας του, τὸ μαρασμὸ τῶν ἐπιστημῶν καὶ γραμμᾶτων μέσα στὴν περιοχὴ του, τὴ μετανάστεψῃ στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης τόσο κόσμου του ἀπελπισμένου, τὴ χρεωκοπία καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ του τὸν ἀξιοθρήνητο.

Πορεία καὶ κατάστασῃ Ἔθνος ποῦ μπορεί, μὰ τὴν ἀλήθεια, στὸν κάθε πονετικὸ παρατηρητὴ νὰ προκαλέσῃ μαυροσκότεινες ἀπέλπιδες σκέψες καὶ μουσκεμένα σὲ πύρινα δάκρια ἔμπαιγμοῦ γέλοια.

Κυστελλόριζο

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΑΗΣ

ΤΙ τὰ θές, ὁ τάφος—τάφος εἶναι κὶ ἄς ἔκλεισε μέσα του τὸν Μέγαν Ἀλέξαντρο. Εἶναι καλὸς γιὰ τοὺς σοφοὺς. Γιὰ μένα καὶ γιὰ σένα δὲν εἶναι.

A. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΞ

ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Τὰ παλιὰ χρόνια ζοῦσε ἕνας πολὺ πλούσιος καὶ γραμματισμένος ἀνθρώπος, εἶχε ἔμως τὴν ἀμέλεια νὰ μὴν κἀνῆ τὴν διαθήκη του, σὰ φρόνιμος νοικοκύρης· καὶ σὰν πέθανε ἄρχισαν τὰ παιδιὰ του τὸ μάλωμα, ποῖός νὰ πάρῃ τὰ πολλὰ καὶ ποῖός τὰ λίγα, κ' ἔτσι βρῆκε καιρὸ ἕνας βάρβαρος ζορμπᾶς ἐκεῖνου τοῦ καιροῦ καὶ ἄρπαξε μὲ τὸ ζόρι ὅλη τὴν περιουσία, κ' ἔμειναν οἱ κληρονόμοι στὰ κρῖα τοῦ λουτροῦ, ποῦ λέμε.

Καὶ δὲν πῆρε ἔ ζορμπᾶς μονάχα τὰ χωράφια, σπίτια καὶ μαγαζιά καὶ ἔ,τι εἶχε ὁ πλούσιος, ἀλλὰ πῆρε καὶ ὅλους τοὺς κληρονόμους σκλάβους· κ' ἔτσι ἔχασαν τὴν περιουσία τους καὶ τὴν λευτεριά τους μαζί, ὅπως καὶ σήμερα ὅποιος χάσει τὰ χρήματά του χάνει καὶ τὴν λευτεριά του.

Ἔτσι πέρασαν χρόνια πολλά, πάρα πολλά. Μιὰ μέρα ἔμως ἕνας ἀπὸ τοὺς κληρονόμους λέγει σὲ μερικοὺς ἄλλους κληρονόμους.— Βρὲ παιδιὰ, τί περιμένουμε ; Ἐμεῖς γιὰ νὰ πάρουμε ὅσα μᾶς ἄρπαξε ἔ ζορμπᾶς πρέπει νὰ κάνουμε ἀγωγή. Καὶ ἄρχισαν τὴν συνεννόησιν μὲ ὅλους τοὺς κληρονόμους ποῦ εἴτανε σκορπισμένοι στὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη, καὶ ἄρχισαν τὸ νταβᾶ, ποῦ βᾶσταξε ἑπτὰ χρόνια χωρὶς νὰ τελειώσῃ, γιατί σήμερα καὶ τότες, ὅποιος εἶναι πιὸ δυνατὸς ἐκεῖνος κερδίζει τὸ νταβᾶ, καὶ μάλιστα σὰν εἶναι κριτῆς ἔ καδῆς. Ὁ καδῆς ἐπέμεινε πολὺ νὰ μὴ δώσῃ στοὺς κληρονόμους τίποτα, οἱ ἀξάδες ἔμως εἶδαν πῶς δίκιο ἔχουν οἱ κληρονόμοι καὶ τοὺς λυπηθήκανε, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ καδῆς, τοὺς δώσανε ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν κληρονομιά τους, καὶ οἱ καημένοι θέλοντας μὴ θέλοντας τὸ παραδεχτήκανε, καὶ ἄρχισαν νὰ συμμαζεῦνται γιὰ νὰ βροῦν καιρὸ καὶ νὰ ξαναρχίσουν τὸ νταβᾶ.

Ἀλλὰ ὅσο νὰ βροῦν καιρὸ νὰ δυναμώσουν, βγήκαν κι ἄλλοι κληρονόμοι *βελετζινάδες* (νόθοι ποῦ λέμε) καὶ ἀνοιξαν κι αὐτοὶ νταβᾶ, καὶ γιατί εἶναι πιὸ δυνατοὶ καὶ πιὸ φρόνιμοι· καὶ ἔχουν δυνατοὺς συγγενεῖς, ὅλους τοὺς νταβάδες αὐτοὶ τοὺς κερδίζουν.

Καὶ ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ οἱ καθαυτὸ κληρονόμοι βρῆκαν καιρὸ καὶ ξανάρχισαν τὸ νταβᾶ, ἀλλὰ τόσο στραβὰ κι ἀνάποδα πῆγε ἡ δουλειά, ποῦ ἂν δὲ βρῖσκονταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξάδες τοῦ μεχκεμὲ νὰ τοὺς βοηθήσῃ, θὰ ἔχαναν μαζί μὲ τόσα χρήματα ποῦ ξόδεψαν, καὶ ὅσα εἶχαν κερδίσει ἀπὸ τοὺς πρωτερινούς νταβάδες τους.

Σ' αὐτὸ τὸν καιρὸ ποῦ γίνονται αὐτὰ ποῦ λέμε, οἱ *βελετζινάδες* κάμνουν τὴν δουλειά τους καὶ σιγὰ σιγὰ, πότε μὲ φοβέρες καὶ πότε μὲ κολακείες, ἀρκάζουν ἀπὸ τοῦ ζορμπᾶ ἔ,τι μπορέσουν, γιατί κι ὁ

καδῆς καὶ οἱ ἀξάδες ἐπειδὴ τοὺς βλέπουν πῶς εἶναι ἀνθρώποι τῆς δουλειᾶς δὲ θέλουν νὰ τοὺς χολάσουν τὸ χατήρι, φαίνεται.

Πολλὲς φορὲς οἱ καθαυτὸ κληρονόμοι ἔκαναν ἀπόφαση νὰ πᾶνε νὰ συμβιβαστοῦνε μὲ τοὺς δευτέρους νὰ ποῦμε, καὶ νὰ λείψουν ἀπὸ τοὺς νταβάδες, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἕνα ἢ γιὰ τὸν ἄλλο λόγο δὲν τὸ ἔκαμαν, καὶ ἔπειτα, ἕνα μᾶθη ὁ καδῆς καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀξάδες πῶς εἶναι γιὰ νὰ συνεννοηθοῦν οἱ δυὸ κληρονόμοι, μεμῆς βάζουν τὰ δυνατὰ τους καὶ τοὺς χωρίζουν, καὶ ἔτσι χρόνια καὶ χρόνια τραβᾶ τὸ διάβολό της ἡ κληρονομιά. Θὰ θελήσουν ἀραγε οἱ καλοὶ κληρονόμοι νὰ φρονιμέψουν καὶ νὰ μὴ χάσουν τὴν εὐκαιρία νὰ συνεννοηθοῦν ; Ἄς τὸ ἐλπίζουμε.

Κάλλια ἄδικος συμβιβασμός, πάρα δίκια κρίση.

ΤΟΥΡΚΟΓΡΩΣΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ "ΕΡΕΪΪΑ,"

ΕΦΕΣΟ

Περὶλυπος ἀνάμεσα στὰ ἔρεϊπια σου
μὲ βιουροστέναχτη καρδιὰ πλανιέμαι,
καὶ μέσω στῶν αἰώνων τὸ γοργαύλισμα
πόσα δὲν εὐλογῶ, δὲν καταριέμαι !

Πάνω στὰ μαυρισμένα τοῦτα μάρμαρα
ὁ μαῦρος πόθος γράφει τῶνομά του
καὶ τὸ κικουῦργο χέρι βλέπω ἀπότομα
τὸν Πάπυρὸ νᾶρτάζῃ τοῦ Ἄθανάτου.

Ὁ κόσμος τὸ θεμελιωτῆ τὸν ξέχασε
μὰ τῶνομι τοῦ Ἡρόστρουτου θυμᾶται,
κ' ἐδῶ στὰ γκρέμια αἰσιάνουμαι, χαλάσματα,
καὶ ἀπ' τὸν ἄγριο πόθο νὰ πλανᾶται !

Ἐφεσσ, Μᾶης 1907.

ΜΑΓΝΗΣΙΑ

Τὴ νύχτα τὴν ἀξέχαστὴ ποῦ γύρω σου
ὁ Δόλος τὴ παγίδα του εἶχε στήσει,
κι ὁ ἔχτρος σου τὸ χαμό σου πανηγύριζε
στὸ Βακχικὸ συμπόσιο, στὸ μεθύσι,

Τὴν προφητεία τοῦ παλιοῦ καιροῦ θυμήθηκαν
γιὰ κεῖνον ποῦ πρωτόθε νὰ σὲ φτειάσῃ,
καὶ μοιρολάτρες σάψαν τὸ κεφάλι τους
ἡ Τύχη πάνωθὲ τους νὰ περάσῃ.

ΚΥΒΕΛΗ

(Μιὰν ὥρα ἑλάργα ἀπὸ τὴ Μαγνη-
σιὰ ἔχουμε φυσικὸ στὸ βράχο πάνω
τἀποπέτρωμα τῆς Κυβέλης).

Κυβέλη, ἐσὺ ποῦ ἀποπετρώθηκες,
στοῦ Σίπυλου τὴν ἄμρια,

Κυβέλη, ἐσὺ πού ἀποπετρόωθηκες
οὔτε ἀπὸ πόνους, οὔτε κι ἀπὸ δάκρυα.

Ὁ κάμπος τὶς αὐγὲς τὶς χρυσοστόλιστες
σὲ χαιρετᾷ, ὦ Θεὰ μεγάλη,
γιά σένα ἢ γῆς ἀπ' τὰ βάθια τὰ δλόμαυρα
τὸ σπόρο χρυσολοῦλουδο σοῦ βγάλει.

Κυβέλη, ἐσὺ πού ἀποπετρόωθηκες
στοῦ Σίπυλου τὰ βράχια,
ποτὲς δὲ θά σοῦ γκρεμιστῆ ἢ κορώνια σου
ἀπὸ λίγα δεμένη στάχυα.

Στῆς Νέας Θρησκείας τὸ γοργοπέρασμα
ὁ Ὀλυμπος στάθηκε ρημάδι
καὶ τῆς ζωῆς ἐκείνης τῆς ὄνειρευτῆς
ἐσὺ, ὦ Κυβέλη, ἀπόμεινες σημάδι.

ΓΟΡΔΙΟΣ

Διαβήκανε τεχνίτες πολυγύρευτοι
τὸ λύσιμο τοῦ κόμπου νὰ μπορέσουν,
κ' ἤρθανε βασιλιάδες πού ὄνειρευτήκαν
τὴν πιὸ τρανὴ κορώνια νὰ φορέσουν.

Καὶ στάπυρτα γυρίσανε τὰ κάστρα τους
γελώντας με τοῦ μύθου τὴν ἀπάτη,
καὶ τὸ σπαθὶ τους κρέμαγαν τὰ δόξαστο
μέσ' στὸ βουβό, μέσ' στὸ ἄχαρο πιαλάτι.

Μὰ σὺ ὁ τρανός, ὁ ὄνειρευτός, ὁ ἀνίκητος
πὺν γιὰ θεὸ σὲ λάτρευαν οἱ αἰῶνες,
μὲ τὸ σπαθὶ, τοῦ μύθου γοργοκέρδισες
τοῦ κόσμου τὶς κορώνες. . .

Βουνὰ τρανά, βουνὰ δυσκολοπέραστα
πού στάθηκαν τοῦ θριάμβου σου οἱ μαρτύροι,
σᾶς καμαρώνω νοσταλγὸς περήφανος
ἀδειάζοντας τοῦ πόνου τὸ ποτήρι.

Γκιόρδεξ, 1910.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΣΛΗΑΙΔΗΣ

ΤΟ ΝΗΣΙ

Τί ὥραϊα θά περάσουμε τὴ μέρα στὸ νησί !
Νά το ! μικρό, πελεκητό ! κι ἀπάνω του ξεπλώνει
τῶν ἁμαράντων ἢ χαρὰ φωτόξυνη, χρυσή
τριγύρω ἐρμιά ὀλογάλανη κ' ἔμεις στὴ μέση μόνου.

Τί ὥραϊα θά περάσουμε τὴ μέρα στὸ νησί !
Στὴν ἁμμουδιά, πού ὁ λαξευτός ὁ βράχος τὴν ἡσκιώνει,
κοχύλια θά μαζεῦουμε, καλή μου, ἐγὼ κ' ἐσὺ
θάκοῦμε τὸ κλαψιάρικο τὸ κῆμα, πού σὲ χιόνι

ἄφρου ἔσπαῖ· θά βλέπουμε τὰ δλόστρωτα νερά,
πού οἱ γλάροι με τὰ σταχερά χαϊδεύουνε φτερά,
θά κλείσουμε στὰ στήθια μας τοῦ ἀπείρου τὴ γαλήνη.

κι ὅταν τὸ βράδυ πιὰ χαθεῖ τὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ χλωμό,
θά πάμε πίσω στὸ χωριὸ μέσ' ἀπ' τὸν ποταμὸ,
πού τὸ φεγγάρι στὸ γιὰλὸ μαλαματένιο χύνει,

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

ΦΕΓΓΑΡΙΣΙΟ ΦΩΣ

Μὲ μάγεψες. Πὰ στὰ νερά καθὼς περνᾷς, φεγγάρι,
Τῆς λίμνης καὶ πιὸ ἀχνόλευκα τὰ νοῦφραγα φαντάζουν,
Ἄρχίζει ἢ ὀρμὴ τῶν δάκρυων τὸν δρόμο τῆς νὰ πάρῃ,
Κι' ὄλο ἀναβροῦζουν τὰ παλιά, ποι-εῖναι καιρὸς-λουφάζουν.

Μὰ ἐγὼ πού με μαστόρευε βαθιὰ ἢ σοφὴ μου ζήση
Δὲ σέρνουμαι στὴν πλανερὴ γητιά σου.
Θά κλείσω με διπλὰ κλειδιά τῶν πόνων μου τὴ βούση
Καὶ σὰν τὴ λίμνη ἀτάραχος θε νὰ σταθῶ μπροστά σου !

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Οἱ ἄνεμοι σὲ προβόδησαν ἀπ' τὰ ψηλά ρουμίνια,
Κ' οἱ συννεφιὲς σὲ θέριωσαν. Τὰ θολερὰ σου πλάτια
Ἄσπῆδιστα ἀφροκόπησαν πρὸς τὶς ὀξείες, στὰ ἐλάτια
Καὶ πρὸς τὰ γιγαντόσωμα πλατάνια.

Τώρα ἀπλωμένο ἐρωτικὰ στὶς ἤσιγες ὀχτιές
Σὲ μὴ γαλήνη δλύμπια πλατύστομο βοῦίεις,
Κ' ἐνῶ κιλίς, ζευγαρωτὰ στὰ ρεῖθρα καθρεφτίζει
Τὸν οὐρανὸ καὶ τὶς χλωρὲς μυρτιές. . .

ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΡΥΟΣ

ΓΙΑΤΙ Η ΠΟΙΗΣΗ ΕΙΝΕ ΑΙΩΝΙΑ

(Ὀμιλία πού διαβάστηκε στὴ ΝΕΑ ΖΩΗ)

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε προτοῦ καταπιεστώ τὸ θέμα
τοῦ ἀναγνώσματος μου νὰ δικαιολογηθῶ γιὰτὶ θά
σᾶς μιλήσω στὴν ἀπλή μας γλώσσα, ἀφοῦ δὲν ἤρ-
θε ἐντελῶς ἢ μέρα ἀκόμα φαίνεται πού θά τὸ κάνῃ
κανεὶς αὐτὸ χωρὶς νὰ δικαιολογιέται. Νομίζω πῶς εἶνε
περιττὸ πιὰ νὰ κολακεύῃ ἕνας συγγραφέας τὴν κοι-
νὴ πρόληψη. Ὅ,τι εἶτανε νὰ εἰπωθῆ, σὲ βάρος μου,
εἰπώθηκεν ἀπὸ καίρῳ. Δέκα χρόνια κι ἀπάνω, πού
ἐργάζομαι στὰ ἐλληνικὰ γράμματα, ἐδῆθηκεν ἢ
εὐκαιρία στοὺς ἀντίθετους νὰ ξεστομίσουνε καὶ γιὰ
μένα ὅλες τὶς κατηγορίες καὶ τὶς βρισιὲς τὶς τόσο
πιὰ συνειθισμένες καὶ ξεθυμασμένες. Ἡ μπόρα με
πῆρε καὶ μένα μαζί με ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ κα-
τηγορήθηκα ὡς προδότης, ὡς πληρωμένος ἀπὸ ολα-
δικὰ κομιτάτα καὶ χίλια δυὸ ἄλλα. Ὅμως ἐμείνα,
ὄσο μοῦ εἶτανε δυνατόν, ἀτάραχος σ' ὄλην αὐτὴ τὴν
καταδρομὴ προσμένοντας τὴν ἡμέρα—πού ἴσως καὶ
νὰ τὴν περιμένω ἀνώφελα—ἔπου ἢ ἐθνικὴ συνείδη-
ση θά ξυπνήσῃ καὶ θά μπορέσῃ νὰ βάλῃ τὰ πρά-

ματτα στη θέση τους. Πρὸς τὸ παρὸν ἕνα βλέπω μὲ χαρὰ μου, ὅτι σ' ἕνα ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὰ μεγάλο μέρος τοῦ ἑλληνισμοῦ, οἱ μαλλιαροὶ κι οἱ προδότες τῆς Χτές, κάθε ἄλλο παρὰ ὡς τέτιοι θεωροῦνται καὶ πιστεύονται σήμερα, κ' εἶνε ὀρισμένως πιά πολὺ τιμητικὸ ἕνα ἐπίθετο ποὺ κόλλησαν, ὄχι μόνο σὲ μᾶς, μὰ καὶ σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἀναγνωρίστηκαν ὡς ἀναγεννητῆς τοῦ Ἔθνους. Ἄν ὁ Σολωμός, ὁ Κάλθος, ὁ Πολυλάς, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Λασκαράτος, ὁ Παλαμᾶς ποὺ γράφανε τὴν ἴδια γλώσσα εἶτανε καὶ εἶνε προδότες, ἂν ὁ Ροῦθης ποὺ ἀπόδειξε πῶς ἡ δημοτικὴ μᾶς εἶνε ἡ γλώσσα ποὺ ἔχει τὰ μεγαλύτερα δικαιοῦματα στὴν ἐθνικὴ μᾶς ζωὴ, εἶτανε πουλημένοι, τότε δέχομαι κ' ἐγὼ τοὺς τίτλους αὐτοὺς μὲ ὑπερηφάνεια. Τὰ λόγια εἶνε συνθηματικά· δὲν εἶνε δύσκολο ν' ἀποχτήσουνε μιὰν ἄλλη σημασία κάποτε. Μήπως οἱ κλέφτες τοῦ Εἰκοσιένα δὲν εἶνε λέξη τῆς καθαρεύουσας ποὺ ἐσήμαινε *κλέπτης*;

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἀκόμα νὰ δικαιολογηθῶ ἂν μὲ τὸ ἀνάγνωσμά μου αὐτὸ δὲν κατορθώσω νὰ παρουσιάσω ὅπως ἐπιθυμοῦσα στὸ κοινὸ τῆς Ἀλεξάνδρειας τὸ τόσο προσδευμένο μέσα στὰ λίγα τελευταῖα αὐτὰ χρόνια. Ὅπως ἦρθα περισσότερο γιὰ κάπια ἀνάπαψη, ὕστερα ἀπὸ μιὰ διανοητικὴ κόπωση, δὲν πῆρα οὔτε βιβλία μαζί μου, οὔτε κατάλληλα βοηθήματα γιὰ μιὰ ὁμιλία. Τὸ μόνο ποὺ μὲ παρηγορεῖ κάπως εἶνε ἡ ἰδέα ποὺ ἔχω γιὰ τὶς διάλεξεις, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνονται ξεζητημένες μήτε καὶ πολυφορτωμένες. Ὁ ὁμιλητὴς δὲν πρέπει νομίζω νὰ θέλῃ νὰ δεῖξῃ τὴ σοφία του καὶ τὴν πολυμαθειά του, γιατί τότε γίνεται κουραστικὸς καὶ ἀνιαρὸς. Ὅφειλε περισσότερο νὰ εἶνε φυσικός, αἰσθαντικός καὶ εὐλικρινής γιὰ νὰ τέρψῃ, νὰ συγχινήσῃ καὶ νὰ δώσῃ ἀπλὰ στὸ ἀκροατήριο μερικὲς ἰδέες ποὺ μπορεῖ νὰ μὴν εἶνε καὶ τόσο ἀπλές.

Γι' αὐτὸ ἡ ὁμιλία μου θὰ εἶνε περισσότερο ἀπὸ προσωπικὲς μου ἐντύψεις κι ἀνάμνησες συνθεμένη καὶ λιγότερο ἀπὸ διαβάσματα, γιατί ἔχω ὑπ' ὄψῃ μου τὰ λόγια τοῦ Ἑμερσον πῶς τὸ βιβλίον πρέπει νὰ ἔρχεται μόνον ἐκεῖ ποὺ ἡ Ζωὴ κ' ἡ Φύση γλιστρᾶει ἀπὸ τὴν προυνσία μᾶς. Θὰ σᾶς ἀναπτύξω λοιπὸν τὸ θέμα μου: **ΓΙΑΤΙ Η ΠΟΙΗΣΗ ΕΙΝΕ ΑΙΩΝΙΑ.**

★

Φαντάζομαι τοὺς πρώτους, πρώτους ἀνθρώπους στὴ Γῆ, ὅταν ἀκόμα ζοῦσανε στὰ σπήλαια καὶ οἱ στίς ἐρημιές ἀσύνταχτοι κι ἀκοινωνῆτοι σὰν τὰ θηρία. Ὅταν ἀκόμα ἡ ἀνθρώπινη συνειδητὴ κοιμότανε κι ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος δὲν ἔκανε ν' ἀντιχτυπήσῃ τίποτε οἱς ἀνθρώπινες αἰσθησες, ὅταν τὸ πᾶν ἐληθάρχουσε στὸν ἀνθρώπο. Μπορεῖτε νὰ φανταστήτε

μιὰν τέτιαν ἐποχὴ, τὴν *λιθίνην ἐποχὴν* ὅπως τὴν ὀνομάζουν; Νομίζω πῶς χρειάζεται κάπια φαντασία γι' αὐτὸ· πρὸ πάντων γιὰ μᾶς τοὺς ἄλλους ποὺ δὲν ταξιδέψαμε σὲ ἄγρια μέρη ἔπουν ἀκόμα καὶ σήμερα κατοικοῦν ἀνθρώποι μὲ πρωτογονικά ὀλωδιόλου ψυχρόρητα. Αὐποῦμαι ἀλήθεια ἐδῶ ποὺ δὲν ἔχω πραγματικὰ ὑπ' ὄψῃ μου κανένα βιβλίον ταξιδιῶν, ποὺ εἶνε τόσο πολλὰ γραμμένα σ' ὄλες τὶς ἐποχές.

Φαντάζομαι ὅμως ὅτι καὶ σ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς ἄγριους, σ' αὐτοὺς ἀκόμα ποὺ ζοῦνε μόνο τὴ ζωὴ τῶν ἀγριμῶν, εἶν' ἀδύνατο νὰ μὴν ὑπάρχουνε μερικὰ πράγματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ποὺ νὰ μὴν τοὺς ξυπνᾶνε κάπιο ἀόριστο συναίσθημα ποὺ ἐμπειρέχει: θαυμασμὸ καὶ δέος.

Ἔχω στὴ μνήμη μου εἴτε ἀπὸ ἀνάγνωση, εἴτε ἀπὸ διήγηση, ὅτι ἡ μουσικὴ λέγου χάρη ἐξασκεῖ μιὰν ἐπίδραση στὸ συναίσθηματικὸ τοῦ σύστημα, καθὼς καὶ τὸ χρῶμα.

Ἀπὸ παρατήρησες ποὺ ἔκανα εἶδα πάντοτε ἀνθρώπους ἀπολίτιστους ν' ἀρέσκονται στὰ χτυπητὰ χρώματα, ἀντίθετα μὲ τοὺς πολιτισμένους ποὺ προτιμοῦνε τὰ χρώματα ποὺ δὲ φαντάζομε καὶ δὲ χτυπᾶνε στὰ μάτια. Εἶδα πλήθη σερόνομα ἀπὸ τοὺς ἤχους μουσικῆς παράχορδης καὶ εὐσαρμονικῆς, ἀντίθετα ἀπὸ ἄλλους ποὺ μποροῦνε νὰ γίνουνε δυστυχισμένοι ἀπὸ τὸ παραμικρότερο φάλτσο μουσικοῦ ὄργάνου.

Κ' ἔφτασα νὰ δεχθῶ πῶς ὁ ἀνθρώπος, ὅσο ὁ πιὸ πολιτισμένος, τόσο κι ὁ πιὸ ἄγριος, ἔχει τὸ αἶσθημα τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, τοῦ κόσμου τῶν ἤχων καὶ τῶν χρωμάτων. Ὅσο ἕνας, νηπιώδικος καὶ ἀσύνειδος, τόσο ὁ ἄλλος ξεδιπλωμένο καὶ ὑποσυνειδητό.

★

Ἦν ὑπάρχουνε σοφοὶ ποὺ θέλουνε τὴ μυθολογία ἐφεύρεση τῆς φαντασίας τοῦ ἀρχαιότερου ἔθνους ποὺ τὴ μεταβίβασε διαδοχικὰ στὰ ἄλλα. Χωρὶς ν' ἀποκλείσω καθόλου τὸ δυνατὸ τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς, θέλω νὰ δέχομαι πῶς ἡ μυθολογία εἶνε γέννημα καὶ θρέμμα τῶν αὐτόχτων λαῶν, καὶ πῶς ἂν ὄλες οἱ μυθολογίες τοῦ κόσμου ἔχουνε κοινὰ, κοινότατα σημεῖα μετὰ μετὰ, εἶνε γιατί κι ὁ φαινομενικὸς κόσμος σὲ ὁποιοδήποτε μέρος, εἴτε στὰ πιὸ ἀνατολικά κλίματα, εἴτε στὰ βορινώτερα, ἔχει κοινὰ, κοινότατα σημεῖα. Θεμελιωδῶς εἶνε ἡ ἴδια, ὅμως πολὺ διάφορη οἱς λεπτομέρειες. Οἱ Ρωμαῖοι λόγου χάρη, ἂν πῆραν τὴ μυθολογία τοὺς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, τὴν πῆραν γιὰ νὰ τὴ συχωνέψουνε μὲ τὴ δική του, τὴν πῆραν γιὰ νὰ πλουτίσουνε, νὰ ἐξωραίσουνε τὴ δική τους. Γι' αὐτὸ ὑπάρχουνε τόσες λεπτομέρειες στὴ ρωμαϊκὴ μυθολογία, ποὺ δὲν ὀ-

πάρχουσε στην έλληνική.

Επιμένω στην ιδέα μου αυτή, γιατί θέλω να φτάσω στην πηγή της ποίησης, γιατί θέλω να δείξω πώς η ποίηση είναι τόσο αρχαία όσο κι ο άνθρωπος και θα λείψη με τον κόσμο και με τον άνθρωπο.

Και είναι, χωρίς συζήτηση, η μυθολογία ή πρώτη, πρώτη μορφή της ποίησης, είναι το όλικό που έδωσε κάθε λαός, κάθε εποχής για το ποίημα πρώτα πρώτα και κατόπι για τα άλλα είδη του λόγου, και για τις τέχνες.

Οι μύθοι δέν είναι, παρά οι φαντασίες των πρώτων ανθρώπων των ανθρώπων που έμειναν μπροστά στη Φύση, που αγναντέψανε για πρώτη φορά τα φαινόμενά της τα τόσο θαυμαστά, ζωηρά και ποικίλια.

Και προσωποποίησαν τα έξωτερικά αυτά φαινόμενα με θρυλικά, παραμυθένια πρόσωπα, και κλείσανε αυτόματα στη διήγησή τους, τους ήχους τους διάφορους και μαγικούς των κυμάτων, των ανέμων, των αντίλαλων και των κεραυνών.

Τάχα η ανθρώπινη λαλιά δέν έχει την αρχή της στον έξωτερικό κόσμο; Τάχα η πρώτη λέξη που ξεστόμισεν ο άνθρωπος δέν είναι η απήχηση ενός έξωτερικού ήχου, δέν είναι η μίμηση ενός θόρυβου; Τάχα η κάθε μια απ' αυτές δέν είναι ένα σύμβολο και δέν υποβάλλει μίαν ολόκληρη αντικειμενική; Τάχα, έξω από το στοιχείο το τραγουδιστικό που έχει, δέν έχει μαζι και στοιχεία πλαστικά;

Δέν είν' ανάγκη ως παράδειγμα να φέρη κανείς λέξεις από νεκρές γλώσσες; είναι προτιμότερες οι λέξεις της μητρικής μας γλώσσας, που τόσο είναι πτωχά και τόσο την αιστανόμαστε.

Η λέξη **μούρμουρο**, **μουρμουρίζω**, με την ήχοποιητική της δύναμη δέ μας υποβάλλει άμέσως τους ήχους των νερών που κυλάνε ενός ρυακιού ή ενός καταρράχτη, και δέν είναι μόνη της, ένα ολόκληρο τραγούδι;

Επειτα λέξεις που χάσανε την ήχοποιητική τους δύναμη, γιατί άλλαξαν ή προφορά τους μέσα στα χρόνια, δέν κρατήσανε τάχα δλη την πλαστική τους δύναμη;

Ποιός από μας λέει: **δέντρο**, λόγου χάρη, κι αφίνει να κλειστή ή φαντασία του μέσα στη λέξη, που την αποτελούνε δυο συλλαβές κ' έξη γράμματα, χωρίς να φανταστή άμέσως την εικόνα του δέντρου, ή καλλίτερα την πλαστικότητα του, την ύπαρξή του ολόκληρη; Τα μπουμπούκια του, τα φύλλα του, τα κλώνια του μέσα στην άνοιξη, ως και τα πουλιά που φωλιάζουν άπάνω του; Το ξεφύλλισμά του ύστερα στο φινόπωρο και το μαρμασί του;

Συγκεκριαλιώνοντας δσα είπα ως τώρα θα δώκω τὸ έξης συμπέρασμα:

Ότι η πρώτη λέξη που βγήκε από τον άνθρωπο λάρυγγα, βγήκεν από την ένταση και την προσπάθεια που έβαλεν ο άνθρωπος να εκφράση το θαυμασμό του, το συναίστημά του για κάτι που του έκανε βαθιά έντύπωση στη Φύση. Και εΐταν η λέξη αυτή, το πρώτο τραγούδι των θνητών, εΐταν η ίδια η Ποίηση.

Ότι αφού με τον τρόπον αυτό, κατώρθωσε να αποκτήση το πρώτο του λεξιλόγιο, από ελάχιστες λέξεις, προσπάθησεν άμέσως να εκφράση μιὰ μεγαλήρη του έντύπωση, ένα διαρκέστερό του συναίστημα κ' έτσι σχηματιστήκανε οι φράσεις.

Κι ότι μέσα στις φράσεις αυτές, πάρεξ από την παράσταση που θέλησε να κλείση ύποσυνειδητά, έκλεισεν αΐθόρμητα και ήχοποιητική δύναμη, κ' έτσι μωρφώθηκεν ο λόγος ο άποτελούμενος από παράσταση, από τραγούδι κι από ιδέα.

Άς φανταστούμε λοιπόν πώς μ' έναν τέτιον τρόπο, άπάνω κάτω, σχηματίστηκαν οι πρώτες ανθρώπινες φράσεις, κι άς ακολουθήσουμε τον άνθρωπο μέσα στην εξέλιξή του. Άς τον ακολουθήσουμε πώς μορφώθηκε αΐσθητικά και βαθμιαία, μέσα στο άνοιχτό και μεγάλο σχολείο της Φύσης, από τα ίδια της τα στοιχεία, αυτούς τους αΐώνιους διδάσκαλους και τους υπέρκαλους σοφούς: Τον άχτιδέλουστον Ήλιο, λόγου χάρη και το μαγευτικό Φεγγάρι, τα δάση και τα νερά, τα πουλιά και τα δέντρα, από κάθε φυσικό φαινόμενο άπάνω στο στερέωμα και γύρω από τον έρρίζοντα. Και κατόπι κληρονομικά τελειοποιώντας κι αυξάνοντας οι άπόγονοι, έτι πήραν από τους πρόγονους, ως τη μέρα του ξεθουμάματος της γενιάς, ως τη μέρα της παρακμής της φυλής και το γέραςμα της εθνότητας.

Πρώτη αίτια που άνάγκασε τους ανθρώπους να συνασπιστούνε και ν' αποτελέσουνε μιάν ομάδα, συννοικισμένη σε φυσικές κατοικίες από σπήλαια ή κοιλάματα και σε τεχνικές από σκηνώματα, εΐταν ο ψυχόρμητος φόβος που ένιωθαν. Εΐτε ο φόβος του θάνατου άριστά, όπως τόσο δυνατά μας έδωσεν ο Γκαίτε σε μιὰ δυνατή σκηνή του Προμηθέα του, κι ο Βύρων στον Κάϊν του, εΐτε πιδ όρισμένα ο φόβος πραγματικού κίντρινου που διατρέχανε μέσα στο πάλαιμά τους με τα θεριά και στους άγώνες του με τους άλλόφυλους, περισσότερο από αυτοσυντηρητικό ένστιχτο, περισσότερο από τον έρωτα τον όρμέμφυτο για τη Ζωή.

Κ' είναι ο πόλεμος ίσως το χαρακτηριστικώτερο

γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο τοῦ πιδ πρωτόγονου, ἄλλο τόσο καὶ τοῦ πιδ πολιτισμένου. Στοιχεῖο ἐξί-
σου καλὸ κι δλιέθριο στὸν ἀνθρώπο, πὸ τὸν ἔσπρω-
ξε καὶ τὸν σπρώχνει, ὅσο στὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐξέ-
λιξη, ἄλλο τόσο στὸν ἀφανισμό καὶ στὸ θάνατό του.

Ὅταν λέγω πόλεμος, ἐννοῶ προπάντων τὸν ἠθι-
κὸν ἀγῶνα πὸ γίνεται στὸν ἐσωτερικό μας κόσμο,
τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἐγὼ πρὸς τὸ Ἐγὼ. Τὸ πάλαμα τῶν
ἰδεῶν γιὰ τὴν ἐπικράτηση, ὅπου οἱ δυνατώτερες, ἢ
καλλίτερα οἱ συγγενικώτερες τῆς ἰδιοσυγκρασίας νι-
κοῦνε κι ἀφανίζουνε τὶς ἀστενικώτερες καὶ τὶς πιδ ξέ-
νες ἀπ' τὴν ἰδιοσυγκρασία. Αὐτὸ τὸ ἀένακο ἄλλαγμα
πὸ γίνεται μέσα μας ἀναγκαστικά, αὐτὴ ἡ ἐξακο-
λουθητικὴ δημιουργία ἀπάνω σὲ ἐρείπια καταστρο-
φῆς, εἶνε ἡ μόνη αἰτία τοῦ γεράσματος μας, εἶνε ἡ
μόνη ἀφορμὴ τοῦ θανάτου μας.

*

Ὅμως ἄς μὴν ἀλαργεύουμε ἀπὸ τὸ ζήτημά μας
κι ἄς ξαναθυμηθοῦμε πὸς τὸ θέμα μας εἶνε:—Γιατί
ἡ Πόηση εἶνε αἰώνια;—

Μὲ ὅσα εἶπα πιδ ἀπάνω πάσκισα γ' ἀποδείξω
πὸς ἀπὸ φυσικό του ὁ ἀνθρώπος, δὲν εἶνε παρὰ ἓνα
πλάσμα ἀδύνατο, πὸ ἡ ζωὴ του στηρίζεται στὴν
ὑπαρξὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πὸ ζεῖ, κινεῖται ἀ-
νάμεσα ἀπ' τοὺς ἄλλους καὶ πὸ θὰ ἔπαυε νὰ ζῆ
καὶ νὰ κινῆται ἀν δὲν ὑπῆρχαν οἱ ἄλλοι.

Εἶν' ἀδύνατο νὰ φαντασθῶ γιὰ μιὰ στιγμή τὸν
ἀνθρώπο ἐντελῶς μόνο καὶ ἔρημο, χωρὶς περιβάλλο-
ν· νὰ ζῆ χωρὶς τὴν ἰδέα πὸς ἄλλοι τὸν παρακο-
λουθοῦνε στὴ ζωὴ του, νὰ ἐργάζεται χωρὶς νὰ ἔχη
ὑπ' ὄψη του ἓνα ἀριθμὸ ἀνθρώπων. Ἔτσι μόνο θὰ
μπάρῃσω νὰ ἐξηγήσω τὸ ἔμφυτο συναίσθημα τοῦ συ-
ναγωνισμού καὶ τῆς ἄμιλλας πὸ ὑπάρχει μέσα του,
ἀπὸ ἓνα εἶδος—πὸς νὰ τὸ ποῦμε;—φιλοδοξίας; Ἀπὸ
τὸ συναίσθημα νὰ τὸν θαμάσουνε σὰν ἓνα δν ξεχω-
ριστὸ ἀπ' τοὺς ἄλλους, θαματοποιὸ καὶ ὑπέροχο.
Ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση τελοσπάντων πὸ νοιώθει νὰ
γίνῃ λόγος γι' αὐτόν.

Αὐτὸ τὸ συναίσθημα τῆς—ἄς ποῦμε— φιλοδο-
ξίας, γέννησε τὸ συναγωνισμό σὲ ὅλες τὶς νεώτερες
τέχνες, καθὼς εἶχε γεννήσει καὶ τὴν ἄμιλλα στὴν
ἀρχαιότερη τῶν τεχνῶν—τὴν ποίηση.

Ὁ βέλγος ποιητῆς Μαίτερλικ θυμᾶμαι, σ' ἓνα
δράμα του * λέει, πὸς μιὰν ἰδέα πὸ εἶνε ὠραία
γίνεται πιδ ὠραία ἀκόμα δταν οἱ ἄλλοι τὴ θαμά-
ζουνε.

Ἐνωρίζω ἔργα πὸ ὑψωθήκανε στὴν κοινὴ γνώ-
μη γιὰ ἓνα χρονικό διάστημα, γιὰτι ἓνας βρέθηκε

* Aglavaine et Sélysette.

καὶ τὰ θάμασε, καὶ ἄλλα πὸ πέρασε, γιὰτι ἓνας τὰ
πολέμησε. Ἀπαράλλαχτα μπορούσε νὰ πῆ κανεῖς
ὅπως γίνεται μὲ τὶς μετοχὲς τῶν χρηματιστηρίων.

*

Τὸ συναίσθημα αὐτὸ τῆς ἄμιλλας στὴ ζωὴ ἄλ-
λοι τὸ ἔχουνε περισσότερο ἀναπτυγμένο κι ἄλλοι λι-
γότερο· ἄλλοι γιὰ τὸ ἓνα εἶδος κι ἄλλοι γιὰ διαφο-
ρετικό, γιὰτι τὰ ἄτομα διαφέρανε καὶ θὰ διαφέρουν
αἰώνια, ὅσο στὴν ἐξωτερικὴ μορφή, ἄλλο τόσο καὶ
στὴν ἐσωτερικὴ τους, δηλαδὴ στὸ λογικὸ τους. Αὐ-
τὸ τὸ συναίσθημα τὸ ἀναπτυγμένο ξεχωριστὰ γιὰ
κατιτὶ ὀνομάζουνε σήμερα ταλέντο, καὶ μεγαλοφυᾶ
δταν εἶνε σὲ βαθύτερο καὶ δυνατώτερο βαθμό.

Φαντάζουμαι τὸν πρῶτο ἀνθρώπο πὸ ἔθεσποίη-
σε τὸν Ἥλιο κ' ἐξέφρασε τὴν ἐντύπωσή του αὐτὴ
στοὺς ἀνθρώπους, θέτοντάς τους τὰ θεμέλια μιᾶς
θρησκείας, πὸς πιστεύτηκαν ὡς προφήτης ἀπὸ τοὺς
ὄμοιους του.

Οἱ ἀρχαῖοι Πέρσες βαπτίζανε τὰ παιδιὰ τους
στὶς ἀχτίδες τοῦ Ἥλιου. Θαρρῶ βέβαια πὸς προῦ-
ποθέτει μιὰν ἐπίσημη γιορτὴ, αὐτὴ ἡ βᾶπτισμα, ἢ
τόσο ἀφελικὴ πραγματικά, ἄλλὰ καὶ ἡ τόσο σμυδο-
λικὴ κι ὠραία.

Ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια ἀκριβῶς πὸ ταξίδεμα
μ' ἓνα καΐκι ἀπὸ τὴ Μπαταρία στὸ Πόρτι-Σάιτ, στὴ
Μαντζάλα τὴ λίμνη, μόνος εὐρωπαϊὸς ἀνάμεσα ἀπὸ
φελλάχους, δὲ θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν ἐντύπωση
πὸ μὸ ἔκανε ἓνας ἥλιος καταπόρφυρος σὰν ἀπὸ
αἷμα πὸ βουτοῦσε στὰ νερά. Θυμᾶμαι τοὺς φελ-
λάχους πὸ ξαφνικά, ἀφίνοντας τὸ καΐκι στὴν τύχη
του, γονατίσανε γιομάτοι δέος, γυρισμένοι πρὸς τὴν
ἐντυπωτικὴ καὶ τραγικὴ αὐτὴ δύση τοῦ Ἥλιου κι
ἀρχινήσανε νὰ προσεύχονται: στὴ γλώσσα τους, γιὰ
κάμποσα λεπτὰ τῆς ὠρας.

Κ' εἶταν ἡ στιγμή τόσο μυστικιστικὴ, τόσο ἡ
σκηνὴ πραγματικὰ ὑπεδλητικὴ, πὸ χωρὶς καλὰ κα-
λὰ νὰ τὸ νοιώσω βρέθηκα κ' ἐγὼ γονατισμένος ἔτοι-
μος γιὰ προσευχὴ. Θυμᾶμαι καὶ τὴν δέηση πὸ ψι-
θύρισα — στίχους ἀπὸ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωὴ» τοῦ
Παλαμά, κομμάτι ἀπ' τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἥλιου :

Καὶ πρωτόειδε ὁ πρῶτος ἀνθρώπος
τοῦ Ἥλιου τὴν ἀνατολή,
καὶ νὰ τῆς γλυκιποκρίνεται
γρίκησε μιὰ μουσικὴ.

Κ' ἔβγαινε μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνια του
κ' εἶταν ὕμνοι ἢ μουσικὴ,
χίλια λόγια, χίλια ἐγκώμια
πρὸς τῆς μέρας τὴν πηγὴ.

Κι ὅλα, ὦ θάμα, κι ὅλα, κ' οἱ ὕμνοι,
καὶ τὰ λόγια καὶ τὰ ἐγκώμια,

σκορπιστήκανε σὰ τέτραπέρατα,
καὶ τὰ σάρωσαν οἱ αἰῶνες
καὶ γινήκανε φωτοθεοὶ
κι ἁρμονίας τέρατα.

Ἔτσι νομίζω μορφώθηκε τὸ αἶσθημα τῆς ποιή-
σης στὸν ἄνθρωπο. Ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ποὺ ἤρθεν ἐν-
τελῶς σὰν ἐργανική, νὰ ἐκφράσῃ τὸ θαυμασμό του
στὴν αἰώνιαν αὐτὴν Δημιουργία, στὴν ἀθάνατη ὁ-
μορφιὰ τῆς Φύσης μὲ τὰ τόσα τῆς ἀπιαστα μυστή-
ρια καὶ τὰ φευγαλέα τῆς σύμβολα, ποὺ ὁ σημερινὸς
ἄνθρωπος τῶν μεγάλων πολιτειῶν τόσο πολὺ βρίσκε-
ται μακριὰ τους.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

ΠΩΣ ΕΓΙΝΕ ΛΗΣΤΗΣ

— Τριανταἔξι χρόνια ἔκανα φυλακή, καὶ δυὸ
φορὲς προκηρίχθηκε τὸ κεφάλι μου γιὰ χίλιες πεν-
τακόσες, κι ἀπὲ, τρεῖς χιλιάδες δραχμές. Ἐξήμισυ
χρόνια εἶμουνα ληστής μὲ ἄλλους πέντε ποὺ δια-
φέντενα, μὰ φόνου σ' αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἔκανα
νὰ ζῶ ἤθελα κάτω ἀπ' τὸ γαλάζιο οὐρανὸ καὶ ν' ἀνα-
πνέω τῶν βουνῶν τὴ μυρουδιά· φόνου δὲν ἔκανα,
σὰν εἶμουνα ληστής, μὰ δυὸ κεφάλια ἔχω σ' αὐτὸ
ἔδω τὸ τράστο. . . κλέφτης δὲν εἶμουνα, καὶ ἀρπαζα
ἴσα-ἴσα γιὰ νὰ ζῶ, καὶ νοιώθω στοὺς ὤμους τὸ κε-
φάλι μου ἀδύνατο γιὰ νὰ προσβάλω γυναίκα, καὶ
χάμου νᾶβρισκα καὶ νὰ βρῶ τις λίρες, χῶμα εἶναι
γιὰ μένα· μὰ δραχμὴ νᾶχω, στὸν πῖθ φτωχὸ μου θὰ
τὴ δώσω. Εἶμουνα φτωχὸς καὶ ἀγάπιαγα τὸ φτωχό,
ἀδύνατος καὶ σκέπαζα τοὺς ἀδύνατους, καὶ δυνατοὺς
μὲ τοὺς δυνατοὺς. . .

Ἄλλὰ* καλῆτερα ν' ἀρχινήσω ἀπὸ τὴν ἀρχή, ὄλι,
ἀφέντρα, ἵνα σ' τὰ πῶ, νὰ μὴ μὲ θεωρῆς κακοῦργο
καὶ ἄδικου φρονιά. . .

*

Εἶμαι* ἀπὸ καλὸ σπῆτι τῆς Γορτυνίας. Ἔγινα
τριάντα χρόνων καὶ γυναίκα δὲν εἶχα γνωρίσει, οὔτε
γνώρισα, γιὰτὶ μόνου κείνη ποὺ θὰ στεφανωνόμου
ἤθελα νὰ γνωρίσω.

Εἶμουνα λεβέντης, κατὰ ποὺ μὲ βλέπεις ἀκόμα,
τώρα ποῦμαι ἑβδομηνταδύο χρόνων ἀσκήης, μὲ ξαν-
θόσγουρα μαλλιά καὶ μαῦρα μάτια, χωρὶς ποτὲ νὰ
καμαρώσω σὰ γυναίκα τὴν ὁμορφιά μου· εἶμουνα πε-

* Προτιμῶ νὰ τὸν ἀφήσω τὸν καπετὰν Κωσταντῆ νὰ
μιλήσῃ μόνου του, καὶ νὰ μοῦ συχωρέσετε τίς δικές του
ἀσυνταξίες καὶ τυχὸν ἀκαταληψίες.—Λ. Τ. Λ.

ρήφανος, καὶ τὸ φιλότιμου σὰν κάθε Ἕλληνας τ' ἔχα
βαθιά στὴν καρδιά μου κρυμμένο, πρῶτου αὐτὸ καὶ
ἔπειτα τὴν Παναγία τὴ Δέσποινα λατρεῖόντας.

Εἶχα ἀδέρφου δυὸ, καὶ ἄλλες τόσες ἀδερφάδες.

Πρωτεξιδέρφες πολλές, ὄλες τίμιες καὶ παινε-
μένες. . .

Μιὰ βραδυὰ, μπαίνοντας στὸ σπῆτι μου, βρῆκα
τὴ μάννα μου νὰ κλαίῃ· ταράχτηκα τὴ ζύγωσα καὶ
τῆς σήκωσα τὸ κεφάλι ψηλά· τὰ μάτια τῆς εἶτανε
γεμάτα δάκρυα ποὺ πλημμυρήσαν τὴν καρδιά μου.

— Μάννα, τῆς εἶπα, τί σοῦκαμα; τί ἔχεις μὲ
μένα; μίλα!

Μὰ ἡ μάννα ἔκλαιγε πῖθ δυνατά, μὲ πείσμα, μὲ
πόνο.

— Κρῖνε, τῆς εἶπα πάλε. . .

— Κάτι θυμήθηκα, μ' ἀποκρίθηκε. . . μιὰ τσοῦπα
ποῦ μοῦ πέθανε ἔδω καὶ δώδεκα χρόνια. . .

Λύσσαξα.

Τὴν ἀρπαξα δυνατὰ καὶ τὴν ἔβαλα ὀρθή.

— Ἀποκρίσου, τῆς εἶπα, γιὰτὶ ξέκουρη σὲ πε-
τάω ἔξω. . .

Εἶταν Ἀρβανίτισσα.

Ἄστραφαν τὰ μάτια τῆς καὶ ἔλυσε τὰ μαλλιά
τῆς· σήκωσε ψηλά τὰ χέρια τῆς καὶ μοῦῶδωσε τὴν
κατάρου τῆς ἄν δὲν ἐκδικηθῶ, καὶ σιγὰ κι ἀργὰ ἀρ-
χίνησε νὰ μοῦ λέγῃ πῶς πρὸς τὸ βράδυ, γυρνώντας ἡ
ξιδέρφη μου ἡ Πολίτα ἀπὸ τὸ δάσος μὲ ξύλα, μ'
ἄλλα κορίτσια μαζί, τὴ σταμάτησε ὁ Γρηγόρης (ἕνας
παρακατιανός μας) καὶ τὴ ρώτησε :

— Γιατὶ, Πολίτα, κουβαλᾶς ξύλα;

— Μόν' τί νὰ κουβαλήσω;

— Νὰ πᾶς νὰ κάνεις τὰ προικιά σου, καὶ γῶ
κλεφτὴ θὰ σὲ πάρω. . .

— Βρὲ χαμένε, εἶμαι βαρειά ἀπὸ δεκάρες· σύρε
στὸ καλό. . . τ' ἀποκρίθηκε.

Τὸ κορίτσι γύρισε κλαίγοντας γιὰ τὴ ντροπὴ τοῦ
παρακατιανοῦ, κ' ἡ μάννα μου, Θεὸς συχωρέσει τὴν
τὴν ἀγαπημένη, μὲ κατωράστηκε νὰ πάρω πίσω τὴν
προσβολή.

Ξημέρωνε Κυριακή· κουμανταρίστηκε· ὅπως ἡ
γυναίκα δὲν παραιτᾶ τὴ βελόνα, ἔτσι κι ὁ ἄντρας
τὸ πιστόλι του.

Τράβηξα κατὰ τὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ· βγαί-
νοντας οἱ χωριανοὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαι, μὲ λοξοκίττα-
ζανε καὶ σιγανομιλοῦσαν· ντραπήκα, μὲ κρατήθηκα
πάρα κάτω ἀπάντησα τὸ Γρηγόρη. Εἶταν ὡς ἐκεῖ
πάνω, ψηλὸς καὶ παχὺς καὶ στορογγυλοκανωμένος
μὴ τὸν κυτᾶς ὅμως· ποῦχει τὸ πρῶτου ἀνάστημα,
γιατ' εἶναι κιοτῆς καὶ παλεύει μὲ τὰ πλευρά. Δὲν
εἶταν ἀπὸ σοῖ, καὶ τὰ καμώματά του πρόστυχα· δὲν

εΐτανε γιὰ μᾶς, **δμοιος τὸν δμοιο καὶ κοπριά στὰ λάχανα.**

— Πᾶμε πάρα κάτω νὰ τὰ ποῦμε, τοῦπα ἦσχη καὶ χωρὶς κακὸ σκοπό. . .

— Βαριοῦμαι, μοῦ ἀπάντησε· αἴριο, σὰ θές. . .

— Καλά, αἴριο, τοῦπα, ἔλα κεὶ κάτω κατὰ τὸν "Αἰ-Γιώργη νὰ παίξουμε σὰν ἄντρες τὰ σμπάρι. . .

Μὰ ὡς αἴριο γίνηκαν πολλά.

Ὁ Γρηγόρης μὲ τὸν ἀδερφό του ἀρπάξανε τὴν Πολίτα **ποῦχε ἀδέρφια ἀρματωλούς, μπαρμπάδες καὶ ζορμπάδες.**

. . . Ἐτότες πῆρα τὸ τουφεκί μου, καὶ σὰ ζω-κάδι τράβηξα καταμόναχος βουνὰ καὶ ὄρη, γιατί μοναχὸς ἤθελα νὰ πῶ τὸ αἷμα τους καὶ νὰ πάρω τὴν εὐχὴ τῆς μάννας μου. . .

Τοὺς συναπάντησα εἴκολε καὶ γλήγορα.

Ἀπὸ τουφεκιές πρῶτοι μοῦριξαν, δυὸ τοὺς ἔριξε καὶ σφύρισά τους χάμου, φορτίμια, στὸν τόπο! . . . Εἴμουνα σκοπευτὴς ἀπὸ γενετῆς· τ' ἄλογο νάτρεχε στ' ἄλωνι, σημάδευα τ' αὐτί του ἢ πέρανα τὸ βόλι ἀπὸ τὴ χαιτή του, σὰν ἤθελες.

Πῆρα τὸ κορίτσι, τὸ παράδωκα στοὺς γονιούς του, πῆρα τὴν εὐχὴ τῆς μάννας μου κ' ἔχετε γειά. . .

Ἐξήμισυ χρόνια ἔτρεχα, ἄλλα τόσα μὲ κυνηγούσαν, καὶ τὸ κεφάλι μου εἶχε προκηρυχθεῖ γιὰ χίλιες πεντακόσες, ἔπειτα τρεῖς χιλιάδες δραχμές.

Δὲν κοιμόμουν γιατί φοβόμουν τοὺς συντρόφους μου γιὰ νὰ μὴ μπορῆ νὰ μὲ πάρη βαθιὰ ὁ ἔπνος, ἔστρωνα χαλίκιω μόλις ξυπνοῦσα, γυρίζοντας γιὰ τὴν ἄλλη μεριά, πετοῦσα ἀρθὸς σὰν πουλὶ καὶ δὸς τοῦ δρόμο.

Στὰ χωριὰ μ' ἀγαπούσανε, γιατί δὲν πείραζα γυναίκα ποτέ, μὲ πρόφταιναν καὶ μένα καὶ τοὺς συντρόφους μου, κ' ἔδῶ στὸ Μύλο τοῦ πεθεροῦ σου ἦρθα μᾶς ἀκόνισαν ἔξη γιαταγάνια, μᾶς φιλέψανε δώδεκα ψωμιά, μᾶς δώσαν καφέ, ἔβγαλα νὰ πληρώσω, σὰν εἶχα λεπτά· δὲν τὰ δέχτηκαν καὶ τ' ἀφίσαμε γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Μπεγουλᾶκι μᾶς κρύψανε στὸ ὑποτακτικὸ μὴ δάκερη μέγα καὶ τὴ νύχτα φύγαμε πῶ σίγουροι παρὰ ποτέ. . .

Δρόμο παιδιά. . . Οἱ εἰκοσιτέσσερες ὥρες εἶτανε γιὰ μᾶς εἰκοσιτέσσερες χρονιές. . . δρόμο παιδιά. . . Λένε πὼς ἔχω φυλακτό, μὰ ψέμα εἶναι τὸ κιντῆλι μου ἀκόμα δὲ σβύστηκε καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μάννας μου μ' ἀκολοθεῖ. Ἔμαθα ὁμως πὼς κυνηγοῦν ὅλους τοὺς δικούς μου· ἔξορία ὅλα τὰ συγγενικά μου σπίτια, κατιστροφή καὶ φυλακὴ κ' ἐρήμωση ἔξαιτίας μου· διάλυσα τοὺς συντρόφους μου· τοὺς ἔβγαλα ἕναν ἕναν στὸ ἔξωτερικό, κὶ ἀπὲ παραδόθηκα μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς πολιτικοῦ, γιατί τὸ κεφάλι μου εἶτανε πωλημένο.

Δικάστηκα σὲ θάνατο. . .

Δίκαια δικάστηκα, γιατί ἀγνάντια κανένας δὲν εἶτανε, παρὰ τὰ δυὸ ἀδέρφια· **δυὸ μαρτυρᾶνε**, ὡς εἶναι καὶ πεθαιμένοι, καὶ **ἕνα κρεμᾶνε**. Μὰ κάνει ὅ,τι θέλει ὁ Θεός· ἡ καρμανιόλα ἔγινε ἰσόβια· τὰ ἰσόβια σὲ τριανταεξὶ χρόνια γίνηκαν χάρη· χάρη. . . γιατί δούλενα στὴ φυλακὴ πότε στῆς Ζάκυθος, πότε στοῦ Ρίου, πότε στὸ Παλαμῆδι· δούλενα τὴ μηχανὴ τῆς "Ὀλγας καὶ ἔραβα σκοτίφρες, γελέκι, ποικάμισα, φουστανέλλες, καὶ κανένας δὲν τόλμησε ποτέ νὰ μὲ πῆ γυναίκα, ἔμένα ποῦχα λεονταριοῦ καρδιά. . . Ὁ πιασάνας (ὁ κανένας) σκέπτεται ὅπως τ' ἀρέσει. . .

Σὰν βγήκα ἔπειτα ἀπὸ φρονιὰ καὶ ληστείες, ξυμπήγα στὴν πατρίδα· **οἱ μικροὶ εἶχαν γίνει μεγάλοι!** . . . Δὲ μὲ καταδέχτηκαν, ἔφυγα γιὰ πάντα κὶ ὀρκίστηκα στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Κυρᾶς Παρθένας ποτέ νὰ μὴ βασιξῶ ὄπλο, οὔτε σουγιά. . . Ἔδε πὼς εἶμαι! τὸ φορὶ τὸ κόβω μὲ τὰ δόντια ποῦ τᾶχω ὅλα γερά, τὰ κλαριά ποῦ μοῦ φράζουν τὸ δρόμο μὲ τὰ χέρια, ποῦ τᾶχω δυνατά. . . εἶμαι γερός, μὰ ἀπὸ Βαλατοῦνα σὲ Σοῦλι, μοῦ δίνουνε σφαχτὰ νὰ κᾶνω στάνη. . . Ἔχω ἔννια πρόβατα καὶ θὰ σοῦ φέρω γιουόρτη, ποῦ θὰ καταδεχτῆς νὰ φᾶς ἀπὸ τοῦ δικιου φονιᾶ καὶ τοῦ ἄθελου ληστῆ τὸ χέρι. . .

*

Κακόμοιρε καπετᾶν Κωσταντῆ!

Τοῦσφιξε τὸ χέρι του τὸ ἀδύνατο μὲ τὴν καρδιά μου, γιατί θαύμασα τὸν ἑπιοτισμό του καὶ τὸ καμάρι του, διηγόντας γιατί ἔγινε ληστὴς καὶ πὼς εἶτανε φυλακὴ τριανταεξὶ χρόνια.

Πάτρα.

ΛΟΥΚΙΑ ΤΑΚΗ ΛΙΑΛΙΟΥ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

«Ἡ Ἀγγλὴς ἱθοποιὸς EVENING CLOAK». Ἐφημ. «Ἑλλάς», 26 Σεπτ. σελ. 8, κάτω ἀπὸ ἕνα φηγορίνι τῆς μόδας, ποῦ παρασταίνει μιὰ κορὰ ντυμένη γιὰ χορὸ μὲ ἄσπρο γουνωτὸ πανωφόρι (evening cloak).

* «Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἐξεδηλώθησαν ὅπὸ τοῦ Ταλαὰτ βέη εἰμενεῖς διαθέσεις, **ἐκφράσας** τὴν λύπην του διὰ τὴν συμβᾶσαν παρεξήγησιν». - Ἐφημ. «Σκρίπ» 26 Σεπτ. σελ. 5 στήλῃ 4.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Λύρα).

—Ἡ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Δασκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χιρτί καὶ εἶναι καὶ λιτεχνικὰ δεμένο.

Πωλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» δρ. 3.50.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συντάκτης: Ν. Α. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ, 'Αρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Γιά τήν Ἑλλάδα καί γιά τήν Κρήτη δρ. 10. Γιά τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2.—Γιά τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καί τρίμηνες συντρομές (β δρ. τήν τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂν δὲ στέλνει μαρτυρίαν τῆ συντρομῆ του.

20 λεπτά τὸ φύλλο, 20.—Τὰ περασμένα φύλλα πουλιῶνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίσκια, καί στις ἐπαρχίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημεριδίων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΙ ΘΥΜΟΙ — ΡΩΜΙΟΙ ΚΑΙ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΟΙ—Ο κ. ΚΑΛΟΤΥΧΟΣ—ΟΙ ΜΗΤΕΡΕΣ—ΟΙ ΤΡΑΜΒΑΓΕΡΗΔΕΣ.

ΜΕΡΕΣ καὶ μέρες συζητήθηκε, καὶ συζητιέται ἀκόμα, ἡ Πολωνία τοῦ κ. Δραγούμη. Οἱ πατριωτικοὶ κύκλοι ταραχτήκανε. Καὶ μὲ ὄλο τὸ δίκιο τους. Ἄκουσ ἐκεῖ, νὰ μᾶς πεῖ πὼς θὰ κατανηθούμε σὰν τὴν Πολωνία! Μὴ χειρότερα! Ἐπρεπε «βοῆ καὶ βία» νὰ γκρεμιστεῖ ἀπὸ τὸ σεμνὸ βῆμα τῆς Βουλῆς μόλις τόλμησε νὰ ξεστομίσει τὴ φοβερὴ βρισιά.

Αὐτὰ ἔλεγε κάποιος δικηγόρος πατριώτης. Μὰ ἐμεῖς ποὺ δὲν εἴμαστε οὔτε δικηγόροι, οὔτε πατριώτες, λέμε κάτι ἄλλα. Λέμε πὼς πολὺ πατριωτικὰ μίλησε ὁ κ. Δραγούμης. Λέμε πὼς πολυκαλὰ ἔκαμε νὰ μᾶς θυμίσει τὴν Πολωνία. Καὶ λέμε ἀκόμα πὼς ἕνας λαὸς ποὺ δὲν ἀντέχει νάκούσει τὴν ἀλήθεια, ἕνας λαὸς ποὺ παίρνει τὸν πόνο γιὰ βρισιά καὶ τὴ συμβουλὴ γιὰ κατηγορία, δὲν εἶναι ἄξιος οὔτε τὴν τύχη τῆς Πολωνίας νὰ χει. Τοῦ χρειάζεται κάτι χειρότερο.

Ὁ Ἑλλ. λαὸς, φαίνεται, ξακολουθεῖ νὰ θέλει νὰν τονὲ θρέφουμε μὲ ψέματα καὶ μὲ Γκλαβισμούς. Εἶναι τὸ ἔθνικόν του φαῖ αὐτὸ καὶ δὲν τούρχεται καλὰ νὰν τὰπαρνηθεῖ.

Σὰ νὰν τὸ πιναξήλωσαν οἱ φίλοι μας οἱ Πορτογάλλοι. Ἐπανάσταση μὲ αἷμα καὶ μὲ διαγμούς Βασιλιά καὶ μὲ τρομοκρατία, ποὺ ἀκούστηκε στις μέρες μας! Θέλανε νὰ κάμουν ἐπανάσταση οἱ βλογημένοι, καὶ τὴν κάμανε ἔτσι, στὰ κουτιροῦ, χωρὶς νὰ συμβουλευθῶνε καὶ τοὺς εἰδικούς. Καὶ εἰδικοί γιὰ ἐπανάσταση ἀποδειχτήκαμε πιά ἐμεῖς. Καὶ μπορούσαμε ἐξωλόγα, ἂ μᾶς τὸ ζητούσαν, νὰν τοὺς στείλουμε τὸν κ. Ζορμπά μὲ δυὸ τρεῖς ἄλλους νὰν τοὺς διοργανώσουν τὴν ἐπανάσταση!

Νά, λοιπὸν καὶ μεῖς, ποὺ ὀλοένα ζητᾶμε ξένους διοργανωτὲς γιὰ τὸ στρατὸ μας καὶ γιὰ τὸ στόλο μας, τὰ κατέφεραμε νάποχτήσουμε μιὰ εἰδικότητα καὶ νὰ πλουτίσουν

μὲ τὸ ἐξαγωγικὸ μας ἐμπόριο, στέλλοντας στὸ ἐξωτερικὸ κατ'ἀλληλους ἄντρες νὰ διοργανώσουν ἐπανάστασες.

ΠΑΡΑΝΟΜΗΣΕ φριχτὰ ὁ κ. Παναγιωτόπουλος μὲ τὰ διδαχτικὰ βιβλία. Καὶ τὸν καταγγέλλει ὁ κ. Δ. Καλότυχος γι' αὐτὴ του τὴν παρανομία. Κάτι λάκκο ὄχει ἡ φάβα διχως ἄλλο. Ἄς δοῦμε.

Ξεφυλλίζοντας περασμένους τόμους τοῦ «Νουμά» βρίσκουμε στὸν τόμο τοῦ 1905 (ἀριθ. 164, σελ. 7, στήλη 2) ποὺ κάποιος κύριος Δ. Καλότυχος, ἀνώτερος υπάλληλος στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας «γράφει χιλιάδες γραμμᾶτι τὸ χρόνο στοὺς διάφορους δασκάλους συσταίνοντάς τους τὰ διδαχτικὰ βιβλία τοῦ Κ. Καλότυχου, ποῦναι πατέρις του καὶ δικαστικὸς κλητῆρας στὸν Πύργο, καὶ τοῦ Ἡλία Καλότυχου, ποὺ εἶταν ἀδερφός του, σπετσέρης στὸ Κάιρο καὶ πεθαμένος ἀπὸ τὸ 1903. Τὰ βιβλία αὐτὰ τὰ διδαχτικὰ τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρα καὶ τοῦ πεθαμένου σπετσέρη εἶχαν ἐγκριθεῖ εἰς τὸν τελευταῖον διαγωνισμὸν τῶν διδακτικῶν βιβλίων».

Στὸν ἴδιο τόμο τοῦ 1905, στοὺς ἀριθμοὺς 166 καὶ 169 βρίσκουμε κι ἄλλα σχετικὰ μὲ τὴν καλοσυνείδητη αὐτὴ πράξη τοῦ κ. Δ. Καλότυχου κ' ἔτσι ἐρχόμεστε στὸ συμπέρασμα πὼς κι ἀληθινὰ ἂν εἶναι ὅσα παρανομήματα φουρτύνει ὁ κύριος αὐτὸς στὴ ριζὴ τοῦ κ. Παναγιωτόπουλου, πάντα θάνα τιμωτέρα καὶ ἐλαφρότερα ἀπὸ τὰ δικὰ του τὰ παρανομήματα.

ΑΠΟ ἓνα ἄρθρο—«Ἰδανικά» ὁ τίτλος του — ποὺ δημοσιεύει ἡ κ. Αὔρα Θεοδοροπούλου στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Δευτέρας, ξεσηκώνουμε δὴ ἓναν παράγραφο, γιατί σφουνοῦμε πέρα πέρα σὲ ὅσα γράφει ἡ κ. Θεοδοροπούλου γιὰ τὸ σπουδαιότατο κοινωνικὸ ζήτημα, ἂν ἔχομε δηλ. μετέφρες ἄξιες νὰ πλίσουν ἄξια Ρωμιόπουλα, ἢ ὄχι.

«... Ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς κοινωνικὲς ἀρετὲς, ἀπαραιτήτες γιὰ τὴν ἐπιτυχία του τὴν ἴλική καὶ τὴν κοινωνική, ποιά ἰδανικά σταλάζουν οἱ μάννες στὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν των; Ἐργασία, προκοπή, μελέτη, καὶ γιὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὴν ζωὴ, νὰ πλουτίσουν, νὰ εὐημερήσουν. Ἄλλὰ τὰ μεγάλα ἰδανικά, τίς μεγάλες τίς θυσίαι, ποιά μίνα τίς διδάσκει στὸ παιδί της; Τί θὰ τοῦ ὑποδείξῃ ὡς πρότυπον ὅταν τὸ ἰδῇ ἑτοιμὸν διὰ νὰ μπῆ καὶ αὐτὸ εἰς τὴν αταλαίστραν; «Βλέπεις ἐκεῖνον ἐκεῖ τὸν τραπεζίτη; τὸν ἔμπορο τὸν τάδε; ποῦ ἔφθασε μὲ τὴν ἰκανότητά του; Τὸ ἰδανικὸν ποὺ τοῦ προβάλλει γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ εἶναι ὁ ἀρτίστης ποὺ ἔφθασε στὸ ἀπάνω-ἀπάνω σκαλοπάτι τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἀδιάφορον ἂν ἐτοποθέτησε τὴ συνείδησή του στὸ κάτω-κάτω, γιὰ νὰ μὴ τὸν βαρύνῃ. Ἄλλὰ ἐκεῖνος ποὺ ἐθυσίασε θέση κοινωνικήν, ὑπόληψιν, εὐημερίαν γιὰ ἓνα ἰδανικὸν ἰδικόν του, ἐκεῖνος ποὺ ἐπέτασεν, ἐδίψασεν, ἐκρύψασεν τὸν χειμῶνα, ἀπεριφρονήθη ἀπὸ τοὺς τρανοὺς τῆς γῆς, μόνον καὶ μόνον γιὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του εἶταν καρφωμένα σ' ἓνα σημάδι ψηλά, πέρα, μακριά, ἐκεῖ ποὺ δὲν φθάνουν νὰ ἰδοῦν τῶν ἄλλων τὰ μάτια, ἐκεῖνος, γιὰ τίς μαννάδες εἶναι ἕνας τρελλός, ἕνας γελοῖος, ἕνας ἀνισόρροπος καὶ οἱ μαννάδες αὐτὲς φροντίζουν νὰ πείσουν καὶ τὸ παιδί τους γιὰ τὴν τρέλλα καὶ τὴν ἀνισορροπία καθενὸς ποὺ κνηγᾷ ἓνα δυσκολόφταστον ἰδανικόν».

νικό. Ποιά μάννα λέγει τώρα στο παιδί της: «Μη φοβάσαι τὸν πόνο, μὴν τρομάξεις τὴ φτώχεια, μὴ σὲ παραλύει ἢ καταφρόνια τοῦ κόσμου. Νὰ φοβάσαι μονάχα τὴ φτώχεια τῆς ψυχῆς, ποὺ δὲν ξέρει τίς μεγάλες φιλοδοξίες, ποὺ δὲ γυρεύει ματωμένα στεφάνια. Νὰ τρέμης τὴν καλοπέραση ποὺ ναρκώνει κάθε εὐγενέστερο πόθο. Νὰ τρομάξεις τὴν κολακεία τὴν ταπεινὴ καὶ νὰ γυρεύης τὴ δύναμη τὴν ἀληθινή, καὶ τὴν ἀξιοσύνη νὰ τὴ μεταχειρίζεσαι τὴ δύναμη αὐτὴ γιὰ νὰ δοξάσης μὴ Μάννα, ποὺ ἀπὸ ἐμένα εἶναι πλὴ πολλὰ μάννα σου, γιατί εἶναι ὀλονῶν μας μάννα. Δὲν πειράζει ἂν πονέσης, δὲν πειράζει ἂν ματώσης, φτάνει μονάχα νὰ ζήσης μὴ μεγαλήτεση, πλατύτεση, εὐγενικότερη ζωή.»

Τέτιες μαννάδες δὲν ἔχομε, γιατί οὔτε τὸ Ρωμαϊκὸ σκολειό, οὔτε τὸ Ρωμαϊκὸ σπίτι *κατασκευάζει* τέτιες μαννάδες. Κι ὅσο δὲν ἀποχτήσουμε τέτιες μαννάδες, δὲ θάποχτήσουμε καὶ τὴ Ρωμιόπουλα ποὺ ὀνειρευόμαστε ἱκανὰ νὰ πλάσουν μὴ καινούρια πατρίδα. Κ' ἔτσι ἀναγκάζομαστε καὶ μεῖς νὰ ξαναποῦμε τὰ λόγια τῆς κ. Θεοδοροπούλου :

«—Τί μπορεῖ νὰ σᾶς κάνει ὁ Βενιζέλος ; Ἡ κοινωνικὴ ἐπιανάσταση βρίσκεται στὰ χέρια τὰ δικὰ μας, ἐμῆς τῶν γυναικῶν. φτάνει νὰ θελήσουμε. Μὰ θὰ θελήσουμε ; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα.»

*

Ὁ ταγματάρχης ποὺ χτύπησε προχτές στὴν Ὀμόνοια τὸν τραμβαγέρη καὶ οἱ ἄλλοι σταδιοποροὶ ποὺ τὸ πήραν τώρα τελευταία συνήθιο νὰ δέρνουν τοὺς τραμβαγέρηδες, ἔξιν ἀπὸ τὸ μεγάλο κακὸ ποὺ κάνουνε στὸ στράτευμα, κάνουν κ' ἓνα ἄλλο κακὸ, ἀκόμα μεγαλύτερο στὴν κοινωνία. Μὲ τὰ φροσιματὰ τους αὐτὰ ἐξαγριώνουν τοὺς τραμβαγέρηδες καὶ τοὺς μεταμορφώνουνε σὲ θεριά ἀνήμερα, ἔτοιμα γιὰ ψύλλου πτήθημα νὰ κατασπαράξουν κείνονε ποὺ θάποχτήσει νὰν τοὺς κάνει καὶ τὴν παραμικρότεση, καὶ τὴ δικαιοῦτεση ἀκόμα, παρατήρηση.

Λίγο ἀκόμα νὰ ξακολουθήσει αὐτὸ τὸ κακὸ καὶ θὰ δεῖτε ξυφρικὰ κανένα πρῶτὸ νάχουμε δεύτερο Γουδι ἀπὸ τοὺς τραμβαγέρηδες μὲ καινούρια ταριτὰ τραίμ !

Τ Ο Ζ Η Τ Η Μ Α Μ Α Σ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.—Ἡ «Ἀκρόπολη» (25 Σεπτ.) γράφει γιὰ τὰ κέρδη ποὺ βγάζουν οἱ Γερμανοὶ χωριάτες τοῦ Ὀμπεραμεργκάου, παρασταίνοντας τὰ «Πάθη τοῦ Χριστοῦ», καὶ ρωτᾷ : «Ἐὰν αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν εἰς ἄλλα χέρια, τί ἔπρεπε νὰ παίρουν ἀπὸ τοὺς ξένους, ἀναγεννωμένων τῶν ἀρχαίων τελετῶν ; Ἀλλὰ τὸ Συντακτικόν, ἢ Γραμματικὴ καὶ ἢ βέργα τοῦ Μιστριώτου ἔκαμν ὥστε νὰ φοφήση τὸ κακόμυρο ἀρχαίων ἑλληνικὸν πνεῦμα.»

Κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ «Πικ-Νικ τῆς Βουλῆς,» στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 26 Σεπτ.—«Λαμβάνει τὸν λόγον ὁ κ. Φιλάρετος καὶ ὁ κ. Γρανίτσας διαβάζει τὸν Νουμάν.»

Μὴν τύχη καὶ σαλέψουμε ἀπὸ τὰ πάτρια ! —λένε τὰ . . . «Πάτρια» (25 Σεπτ.), ἂν καὶ ἡ πολιτεία μας «πάσχει νόσον μακράν, — ἀπόδειξις τούτου εἶναι αὐτοὶ οὗτοι οἱ προστρέχοντες ἱατροὶ καὶ κομ-

πογιαννίται, — καὶ εἶναι ἠναγκασμένη ν' ἀκούη τὰ παραδοξότατα τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐνὸς ἢ Ἑλληνικὴ πολιτεία θὰ ὀρθοποδήσῃ, ἂν μόνον ἢ γλώσσα μεταβληθῇ ὥστε ἀντὶ τῆς παρούσης γραφομένης καὶ λαλουμένης ὑφ' ἡμῶν τῶν ἀστῶν νὰ διδάσκειται καὶ γράφεται ἢ τῶν ποιμένων καὶ λεμβούχων· κατὰ τὸν ἄλλον τὰ πάντα θὰ βαδίσωσι τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἂν ἀποκόψωμεν πᾶσαν σχέσιν ἡμῶν πρὸς τὸ μακρὸν καὶ ἐνδοξον ἡμῶν παρελθόν». Καὶ ἀκολουθαί: ἐξάψαλμος στὸ ἴδιο προγονολατρικὸ καὶ πατροπαράδοτο ὕψος γιὰ ὅποιονε τόλμησε νὰ πῆ μὴ γνώμη, ἄξια τοῦλάχιστο νὰ συζητηθῇ, γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ ἔθνους.

Καὶ γράφει στὸ «Χρόνος» (30 Σεπτ.) ὁ Γρανίτσας μαζί μὲ ἄλλα χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸ Βενιζέλο, ποὺ, μαζί μὲ τὸ Γούναρη, δὲν ταραχτήκε φαίνεται καθόλου ἀπὸ τὴν πολιτικὴ κρίση καὶ τὴ φασαρία τῆς :

«Τὸ ἀπόγευμα εἰς τοῦ Ζαχαράτου ὁ βουλευτῆς Κ. ἐκάλεσε τὸν συνομιλητὴν τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τὸν ἠρώτησεν

«— Σὲ εἶδα τὸ μεσημέρι μὲ τὸν Βενιζέλο . . . Πῶς τὰ βλέπει ; Τί λέει ; Θὰ σχηματίσῃ . . .

«— Δὲν λέει τίποτε . . . Δύο ὥρες μὲ κράτησε σήμερα καὶ δύο προχθές· μοῦ μίλησε γιὰ ἓνα βιβλίον γερμανικὸ ποὺ διαβάζει, «Ἡ Φαντασία ἐν τῷ Δικαίῳ», μοῦ μίλησε γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, μοῦ ζήτησε κάποια βιβλία καὶ περιοδικὰ . . . »

«ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ».—Ἐτσι τιλοφοροῦνε οἱ «Καιροὶ» (28 Σεπτ.) τὰκόλουθα ποὺ γράφουνε ὑπὲρ τοῦ κ. Μιστριώτη :

«Ὁ σεβαστὸς καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. Μιστριώτης, ἐξέδοτο καὶ ἓνα τεῦχος τῶν λόγων καὶ τῶν δημοσιευμάτων του. Εἰς τὰ δημοσιεύματα ταῦτα διαλάμπει ὁ ἀγνότερος τῶν πατριωτισμῶν, τὸν ὅποιον ἐμφυσᾷ εἰς τὸν ἀναγνώστην, καὶ ὁ κάλλιστος ἀγὼν ὑπὲρ τῆς γλώσσης, ἣς συνήνωσε σύμπαν τὸ Ἑλληνικόν. Ἐχει πολὺ δίκαιον, ἰσχυρίζόμενος, ὅτι ἂν ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς μαλλιαροὺς νὰ γράφωσι δῆθεν δημοτικὴν, ἕκαστος αὐτῶν θὰ γράφῃ τὴν διάλεκτον τῆς Πατρίδος του, καὶ τότε θὰ ἔχωμεν διάσπασιν ἐριστικὴν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἄρκει ἢ ἀνάγνωσις τῆς Βαβυλωνίας καὶ τῶν Κορακιστικῶν τοῦ μακαρίτου Νερουλιῶ διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις ποὺ ἄγουσι τὰ νέα δόγματα τῶν μαλλιαρῶν. Ἄγουσι πράγματι εἰς τὴν προδοσίαν καὶ τὸν ἔθνικὸν ἄλεθρον.»

Κάνουν οἱ «Καιροὶ» πῶς ξεχνῶνε πῶς κ' ἡ «Βαβυλωνία» τοῦ Βιζάντιου καὶ τὰ «Κορακιστικά» ἴσα ἴσα τὴν Καθαρεύουσα καὶ τοὺς λογιώτατους σὺν τοὺς «Καιροῦς» καὶ τὸν κ. Μιστριώτη, σκοπὸ εἶχανε νὰ σατυρίσουνε.

ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.—Τώρα ποὺ ἀρχίζουνε πάλι τὰ σκολειά, ἢ «Ἀλήθεια» (17 Σεπτ.) ξετάζει τί καρποὺς φέρανε αὐτὰ, καὶ εἰδικώτερα τὰ Κυπριώτικα, καὶ βρίσκει πῶς «ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις ἔχρεωκόπησε τελείως καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦ ἡ ἀπόδειξις μᾶλλον τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶνε ὅτι δὲν προοδεύομεν,

νικό. Ποιά μάννα λέγει τώρα στο παιδί της: «Μή φοβάσαι τὸν πόνο, μὴν τρομάξεις τὴ φτώχεια, μὴ σὲ παραλύει ἢ καταφρόνια τοῦ κόσμου. Νὰ φοβάσαι μονάχα τὴ φτώχεια τῆς ψυχῆς, ποὺ δὲν ξέρει τίς μεγάλες φιλοδοξίες, ποὺ δὲ γυρεύει ματωμένα στεφάνια. Νὰ τρέμεις τὴν καλοπέραση ποὺ ναρκώνει κάθε εὐγενέστερο πόθο. Νὰ τρομάξεις τὴν κολακεία τὴν ταπεινὴ καὶ νὰ γυρεύεις τὴ δύναμη τὴν ἄληθινή, καὶ τὴν ἀξιοσύνη νὰ τὴ μεταχειρίζεσαι τὴ δύναμη αὐτὴ γιὰ νὰ δοξάσης μιὰ Μάννα, ποὺ ἀπὸ ἐμένα εἶναι πρὸ πολλοῦ μάννα σου, γιατί εἶναι ὀλοῦνός μας μάννα. Δὲν πειράζει ἂν πονέσης, δὲν πειράζει ἂν ματώσης, φτάνει μονάχα νὰ ζήσης μιὰ μεγαλύτερη, πλατύτερη, εὐγενικότερη ζωή.»

Τέτιες μαννάδες δὲν ἔχουμε, γιατί οὔτε τὸ Ρωμῆαίκο σχολεῖο, οὔτε τὸ Ρωμῆαίκο σπίτι *κατασκευάζει* τέτιες μαννάδες. Κι ὅσο δὲν ἀποχτήσουμε τέτιες μαννάδες, δὲ ἀποχτήσουμε καὶ τὰ Ρωμῆόπουλα ποὺ ὄνειρευόμαστε ἱκανὰ νὰ πλάσουνε μιὰ καινούρια πατρίδα. Κ' ἔτσι ἀναγκάζομαστε καὶ μεῖς νὰ ξαναποῦμε τὰ λόγια τῆς κ. Θεοδοιοπούλου :

«—Τί μπορεί νὰ σᾶς κάνει ὁ Βενιζέλος ; Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση βρῖσκεται στὰ χέρια τὰ δικὰ μας, ἐμᾶς τῶν γυναικῶν, φτάνει νὰ θελήσουμε. Μὰ θὰ θελήσουμε ; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα.»

*

Ὁ ταγματάρχης ποὺ χτύπησε προχθὲς στὴν Ὀμόνοια τὸν τραμβιγέρη καὶ οἱ ἄλλοι σπαθοφοροὶ ποὺ τὸ πῆραν τώρα τελευταῖα συνήθιο νὰ δέχνουν τοὺς τραμβιγέρηδες, ἔξω ἀπὸ τὸ μεγάλο κικὸ ποὺ κάνουνε στὸ στράτευμα, κάνουν κ' ἕνα ἄλλο κικὸ, ἀκόμα μεγαλύτερο στὴν κοινωνία. Μὲ τὰ φερσίματά τους αὐτὰ ἐξαγορεύουν τοὺς τραμβιγέρηδες καὶ τοὺς μεταμορφώνουνε σὲ θεοῖα ἀνήμερα, ἔτοιμα γιὰ ψύλλου πήδημα νὰ κατασπαράξουν κείνονε ποὺ θίποκοιτῆσει νὰν τοὺς κάνει καὶ τὴν παραμικρότερη, καὶ τὴ δικαιοῦτερη ἀκόμα, παρατήρηση.

Λίγο ἀκόμα νὰ ξεκολοιθῆσει αὐτὸ τὸ κικὸ καὶ θὰ δεῖτε ξαφνικὰ κανένα πρῶτὸ νάχουμε δεύτερο Γουδί ἀπὸ τοὺς τραμβιγέρηδες μὲ καινούρια ταρατὰ τραμ !

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.—Ἡ «Ἀκρόπολη» (25 Σεπτ.) γράφει γιὰ τὰ κέρδη ποὺ βγάζουν οἱ Γερμανοὶ χωριάτες τοῦ Ὀμπεραμεργκάου, παρασταίνοντας τὰ «Πάθη τοῦ Χριστοῦ», καὶ ρωτᾷ : «Ἐὰν αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν εἰς ἄλλα χέρια, τί ἔπρεπε νὰ παίρνουν ἀπὸ τοὺς ξένους, ἀναγεννωμένων τῶν ἀρχαίων τελετῶν ; Ἀλλὰ τὸ Συντακτικόν, ἡ Γραμματικὴ καὶ ἡ βέργα τοῦ Μιστριώτου ἔκαμαν ὥστε νὰ φορήσῃ τὸ κακόμειρο ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα.»

Κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ «Πικ-Νικ τῆς Βουλῆς,» στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 26 Σεπτ.—«Λαμβάνει τὸν λόγον ὁ κ. Φιλάρετος καὶ ὁ κ. Γρανίτσας διαβάζει τὸν Νουμᾶν.»

Μὴν τύχη καὶ σαλέψουμε ἀπὸ τὰ πάτρια ! —λένε τὰ... «Πάτρια» (25 Σεπτ.), ἂν καὶ ἡ πολιτεία μας «πᾶσχει νόσον μακράν, — ἀπόδειξις τούτου εἶναι αὐτοὶ οὗτοι οἱ προστρέχοντες λατροὶ καὶ κομ-

πογιαννῆται, — καὶ εἶναι ἠναγκασμένη ν' ἀκούῃ τὰ παραδοξότατα τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἑνὸς ἢ Ἑλληνικὴ πολιτεία θὰ ὀρθοποδήσῃ, ἔάν μόνον ἢ γλώσσα μεταβληθῇ ὥστε ἀντὶ τῆς παρουσίας γραφομένης καὶ λαλουμένης ὑφ' ἡμῶν τῶν ἀστών νὰ διδάσκεται καὶ γράφεται ἢ τῶν ποιμένων καὶ λεμβούχων· κατὰ τὸν ἄλλον τὰ πάντα θὰ βαδίσει τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, ἔάν ἀποκόψωμεν πᾶσαν σχέσιν ἡμῶν πρὸς τὸ μακρὸν καὶ ἐνδοξὸν ἡμῶν παρελθόν.» Καὶ ἀκολουθεῖ ἐξάψαλμος στὸ ἴδιον προγονολατρικὸ καὶ πατροπαράδοτο ὕφος γιὰ ὅποιονε τόλμησε νὰ πῇ μιὰ γνώμη, ἄξια τοῦλάχιστο νὰ συζητηθῇ, γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ ἔθνους.

Καὶ γράφει στὸ «Χρόνος» (30 Σεπτ.) ὁ Γρανίτσας μαζί μὲ ἄλλα χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸ Βενιζέλο, ποὺ, μαζί μὲ τὸ Γούναρη, δὲν ταραχτήκε φαίνεται καθόλου ἀπὸ τὴν πολιτικὴ κρίση καὶ τὴ φασαρία τῆς :

«Τὸ ἀπόγευμα εἰς τοῦ Ζαχαράτου ὁ βουλευτῆς Κ. ἐκάλεσε τὸν συνομιλητὴν τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τὸν ἠρώτησεν

«— Σὲ εἶδα τὸ μεσημέρι μὲ τὸν Βενιζέλο... Πῶς τὰ βλέπει ; Τί λέει ; Θὰ σχηματίσῃ...

«— Δὲν λέει τίποτε... Δύο ὥρες μὲ κράτησε σήμερα καὶ δύο προχθὲς· μοῦ μίλησε γιὰ ἕνα βιβλίον γερμανικὸ ποὺ διαβάζει, «Ἡ Φαντασία ἐν τῇ Δικαίῳ», μοῦ μίλησε γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, μοῦ ζήτησε κάποια βιβλία καὶ περιοδικὰ...»

«ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ».—Ἐτσι τιλοφοροῦνε οἱ «Καιροὶ» (28 Σεπτ.) τὰκόλουθα ποὺ γράφουνε ὑπὲρ τοῦ κ. Μιστριώτη :

«Ὁ σεβαστὸς καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. Μιστριώτης, ἐξέδοτο καὶ ἰὸν τεῦχος τῶν λόγων καὶ τῶν δημοσιευμάτων του. Εἰς τὰ δημοσιεύματα ταῦτα διαλάμπει ὁ ἀγνότερος τῶν πατριωτισμῶν, τὸν ἔποιον ἐμφυσᾷ εἰς τὸν ἀναγνώστην, καὶ ὁ κάλλιστος ἀγὼν ὑπὲρ τῆς γλώσσης, ἧς συνήνωσε σύμπαν τὸ Ἑλληνικόν. Ἔχει πολὺ δίκαιον, ἰσχυρίζομενος, ὅτι ἔάν ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς μαλλιαροὺς νὰ γράφωσι δῆθεν δημοτικὴν, ἕκαστος αὐτῶν θὰ γράφῃ τὴν διάλεκτον τῆς Πατρίδος του, καὶ τότε θὰ ἔχωμεν διάσπασιν ἐριστικὴν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἄρκει ἢ ἀνάγκησις τῆς Βαβυλωνίας καὶ τῶν Κορακιστικῶν τοῦ μακαρίτου Νερούλου διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις ποὺ ἀγοῦσι τὰ νέα δόγματα τῶν μαλλιαρῶν. Ἄγοῦσι πράγματι εἰς τὴν προδοσίαν καὶ τὸν ἐθνικὸν θλεθρον.»

Κάνουν οἱ «Καιροὶ» πῶς ξεχνοῦνε πῶς κ' ἡ «Βαβυλωνία» τοῦ Βυζάντιου καὶ τὰ «Κορακιστικά» ἴσα ἴσα τὴν Καθαρεύουσα καὶ τοὺς λογιώτατους σὺν τοὺς «Καιροῦς» καὶ τὸν κ. Μιστριώτη σκοπὸ εἶχανε νὰ σατυρίσουνε.

ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.—Τώρα ποὺ ἀρχίζουνε πάλι τὰ σχολεῖα, ἡ «Ἀλήθεια» (17 Σεπτ) ζητάζει τί καρπούς φέρανε αὐτὰ, καὶ εἰδικώτερα τὰ Κυπριώτικα, καὶ βρῖσκει πῶς «ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις ἐχρεωκόπησε τελείως καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦ ἡ ἀπόδειξις μᾶλλον τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶνε ὅτι δὲν προσδεύομεν,

ἔσον ἔπρεπεν, ὡς φυλὴ καὶ ὡς ἔθνος . . . Ἄλλ' ἂν τὸ Ἑλληνικὸν ἐν γένει Σχολεῖον, στηριχθὲν ἐπὶ βάσεως πλημμελοῦς καὶ μεταχειρισθὲν ὡς μέσον διδασκαλίας **ἓνα ὄργανον νεκρὸν καὶ ἀφύσικον ὡς εἶνε ἢ λεγομένη καθαρῆουσα**, ἀπέτυχε τοῦ προορισμοῦ του, εὐκόλα φαντάζεται κανεὶς τί ἔπαθε τὸ Κυπριώτικον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἀρκετὰς βαθμίδας κάτω τοῦ ἐπιπέδου τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Σχολείων!» Καὶ γράφοντας γιὰ «τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὸ σχολαστικώτατον τῆς μεθόδου» ποῦ βασιλεύουνε στὰ σχολεῖα τῆς Κύπρου, παρακινεῖ τὸ νέο της Ἐπόπτη τῆς Ἑλλ. Παιδείας «νά ἐγ καίνισῃ τὴν ἐν τῇ νήσῳ δρασίν του διὰ γενναιοτάτων μεταρρυθμίσεων εἰς τὸ πληθωρικὸν καὶ ὑπεράγαν διδασκαλικὸν πρόγραμμα καὶ δι' ἐμφυσήσεως κάποιου νέου πνεύματος καὶ κάποιας καινουργίας εἰς τὸν ἀψυχον καὶ νεκρὸν τρόπον διδασκαλίας ποῦ ἔχουν δυστυχῶς πολλοὶ τῶν δημοδιδασκάλων.

«Ἄλλὰ μήπως πταίουν καὶ αὐτοὶ οἱ κακόμοιροι εἰς τοῦτο; «Κουκκιά ἔφαγαν, καὶ κουκκιά μαρτυρᾶνε» κατὰ τὴν παροιμίαν. Ὅπως ἐδιδάχθησαν, ἔτσι καὶ διδάσκουν. Τὰ κυπριακὰ Γυμνάσια καὶ τὰ Παγκύπρια Διδασκαλεῖα εἰργάσθησαν ἐν τούτῳ εὐσυνειδητότατα καὶ οἱ τρώφιμοὶ τῶν διδασκάλων διακρίνονται ἀμέσως ἀπὸ τοὺς ἄλλους συναδέλφους τῶν ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ ὕψος! Τὸ δυστύχημα ὅμως εἶνε ὅτι ὁ νόμος τῆς βελτιώσεως τοῦ εἴδους ἀντιστρέφεται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, διότι οἱ ἐν Κύπρῳ σπουδάζοντες Διδασκαλισταί, οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοῦ τοῦ «τῆλαυγὸς Κυπριακοῦ Φάρου» κτλ. εἶνε οὐχὶ σπανίως καὶ οἱ περισσότερον δάσκαλοι μὲ σχολαστικισμὸν καὶ γλωσσικὰς ἐκφράσεις, ποῦ θὰ ἔκαμναν ν' ἀηδιάσῃ τὴν καθαρῆουσαν καὶ . . . αὐτὸν τὸν Μιστριώτην!»

ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ. — Σὲ μιὰ τῆς ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν Πόλῃ γιὰ τὸ διώξιμο τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, ἢ «Ἀστραπή» τῶν Ἀθηνῶν (28 Σεπτ.) γράφει πὺς οἱ Τούρκοι φυλακώσανε στὴ Δημόσια Ἀσφάλεια μαζί μὲ τοὺς ἄλλους καὶ δυὸ καταστηματαρχεὺς στὸ Φανάρι, τὸν κ. Ἀλ. Γιαννιῶ καὶ τὸν κ. Ἀλ. Γρηγοριάδην, γιατί τοὺς πιάσαν, λένε, μὲ ἐνοχοποιητικὰ ἔγγραφα. «Πληροπορούμεθα, γράφει ὁ ἀνταποκριτής, ὅτι τὰ δῆθεν ἐνοχοποιητικὰ ἔγγραφα εἶναι φυλλάδια τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ «Νουμάς», ὅστις, ὡς γνωστὸν, γράφεται εἰς τὴν δημοτικὴν. Τὰ φυλλάδια ὁ Α. Γιαννιῶς διένεμεν εἰς τοὺς ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς συνδρομητάς.»

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἀπὸ τὸ παραπάνου φύλλο (ἀριθ. 409) θάρχησουμε τὴν «Τάσῳ»—τὸ καινούριον δῆγμα τοῦ συνεργάτη μας Κ. Χατζόπουλου.

— Σὲ δεκαπέντε εἴκοσι μέρες θάναί ἐτοιμο τὸ καινούριον βιβλίον τοῦ Κωστή Παλαμά μὲ τὸ μεγάλο ἐπικὸ ποίημα «Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ».

— Σ' ὅλες τίς φιλολογικὰς, θεατρικὰς, κοινωνικοπο-

λιτικὰς, κοσμοπολιτικὰς καὶ ἀεροκοπανιστικὰς συζήτησεσ ποῦ ἀνοίγονται τώρα τώρα στὶς Ἀθηναϊκὰς ἡμερῖδες, πάντα θὰ ξεφυτρώσει στὴ μέσῃ μὲ τὴ γνώμολα του καὶ μὲ τὸ ἀρθράκι του κ. κ. Σπανθωλέος τῆς «Ἐστίας».

— Κι ἔσο κι ἂν εἶναι «Νέος», πάντα ἢ γνώμη του ἔχει κάποια σοβαροσύνη Σπανθωλέρικη.

— Μαθαίνουμε πὺς ὁ ὄρειοπόρος κ. Νέης γυρίζει χόρες καὶ χωριά τοῦ Μωριά μὲ τὸ ὄρειοπλάνο του (τὴ μούσα του δηλ.), μαζώνοντας Μωραϊτικὰς καλλονές.

— Ἄν τὰ ταξίδια αὐτὰ γινόντουσαν τὴν ἀνοιξή, ποῦ οἱ σταφιθάδες τοῦ Μωριά τρέμουν τὸν περονόσπορο, εἴ θὰ τὴν καλοπερνῶσε ὁ φίλτατος ποιητής.

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΤΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Φύλε «Νουμά»,

Τί ἤθελες προχτὲς νὰ μοῦ τυπώσης τίς ἀντιλογίες μου στὸν Κριτικὸ σου; Πῆρα θάρρος, κ' ἔχω τώρα κι ἄλλες, ἄλλου εἴδους. Γιὰ τὸ σύστημα τοῦ τονισμοῦ ποῦ ἐφαρμόζει ὁ Πάλλης στὸν «Ἐμπορο τῆς Βενετίας». Τὸ ξετάζω σὰν ἀπλὸς ἀνγνώστης, καὶ δὲν τὸ βρίσκω οὔτε πολὺ ἁμορφο, οὔτε πολὺ πραχτικό. Ὁμορφο θαρρῶ δὲν εἶναι, γιατί κείνες οἱ ὄψεις πρὶν ἀπὸ τὰ κεφαλαῖα (Ὅχι, Ἐλα, Ἄλλα) φαίνονται στὸ ἀσυνήθιστο μάτι σὰν τυπογραφικὰ λάθη, ἀντὶς γιὰ φιλέσ. Θὰ μοῦ πῆς ἀπὸ διορθῶνεται, ἂν προστεθοῦνε στὴν ἀπλοποιημένη τυπογραφικὴ κᾶσα ἑπτὰ τονισμένα κεφαλαῖα φωνήεντα, ἔπως ἔχουνε δὰ πολλὰ μας βιβλία τυπωμένα στὸ ἐξωτερικό. Κ' ἔτσι, ἅμα γίνῃ παραγγελιὰ γιὰ καινούρια τυπογραφικὰ ψηφιά, μπορεῖ νὰ κανονισθῇ καὶ γιὰ τὰ πεζὰ γράμματα τὸ σκῆμα τοῦ τόνου: νὰ μὴν εἶναι οὔτε σὰν ὀξεῖα, οὔτε σὰ βρεῖα, οὔτε σὰν περισπωμένη, παρὰ κάτι πιὸ μικρὸ, σὰν τρίγωνη κουκκίδα λόγου χάρη, κι ὄχι σὰν τώρα ποῦ ἔχει: ἢ ὀξεῖα μας ὕψος ἔσο καὶ τὸ γράμμα ποῦ σημαδεύει. Ἔτσι θὰ ἔχουμε, ἀπὸ τυπογραφικὴ ἐποψη καὶ πιώτερη ἁμορφιά καὶ πιώτερη εὐκολία.

Δὲν θάχουμε ὅμως, νομίζω, τὴν εὐκολία καὶ γιὰ τὸν ἀνγνώστη μὲ τὸ σύστημα τοῦ Πάλλη, ποῦ βάζει τόνο στὴν παραλήγουσα καὶ προπαραλήγουσα, καὶ σ' ἀφήνει νὰ καταλάβῃς πὺς λέξη ποῦ δὲν ἔχει τόνο πρέπει νὰ τὴν τονίσῃς στὴ λήγουσα. Μὰ τὴν ἀλήθεια, εὐκολώτερα διαβάζω κείμενο τυπωμένο μὲ κεφαλαῖα, δίχως καθόλου τόνους. Δουλεῖει τὸ μυαλό μου, καὶ βρίσκω ποῦ πρέπει νὰ τονίσω. Ἄμα ὅμως μοῦ βάλουνε μιὰ φορὰ τὸν τυφλοσύρτη, τὸ μυαλό μου ἀπαιτεῖ νὰ τονεῖ βρίσκῃ τὸ μάτι μου παντοῦ ὅπου πρέπει νὰ τονίσω, γιατί ἄλλιῶς σκοντάφτει τὸ μάτι μου καὶ μπερδεύεται τὸ στόμα μου. Καὶ σ'

αὐτὸ ἀκόμα ὁ νόμος τῆς μηχανικῆς ἀδράνειας κυριαρχεῖ.

Γι' αὐτὸ δὲν τὸ βρίσκω καὶ τόσο πραχτικὸ τὸ σύστημα. Νομίζω πὼς ἢ πρέπει νὰ λείψουμε δλό-τελα οἱ τόνοι καὶ νὰ δουλεύῃ τὸ μυκλὸ τοῦ ἀναγνώστη, ἢ ἅμα μπῆ σ' ἐνέργεια τὸ μηχανικὸ μέσο, νὰ ἐνεργῇ παντοῦ, γιὰ νὰ εἶναι εὐκολώτερο καὶ πραχτικώτερο. Ἀλλιῶς μιιάζει σὰ νὰ περπατῆς σὲ πλακοστρωμένο πεζοδρόμι, πού πότε κάθε δυὸ βήματα, πότε κάθε τρία, πότε βῆμα παρὰ βῆμα βρίσκεις καὶ μιὰ πλάκα νὰ λείπη. Κάλιο τότε νὰ περπατῆς στῆ χωματένια ἰσιάδα τῆς δημοσιᾶς.

Καὶ μὴ μοῦ πῆς πὼς θὰ συνηθίσῃ τὸ μάτι, καὶ θὰ τὸ μάθῃ τὸ παιδί στὸ σχολεῖο, πὼς ἢ λέξη πού δὲν ἔχει σημάδι ἀπάνω τονίζεται πάντα στῆ λήγουσα. Κι ἂν τὸ μάθῃ τὸ παιδί, θὰ μάθῃ κάτι ἀφύσικο. Γιατί στῆ γλώσσα μας, πού κάθε λέξη (ἔξω ἀπὸ τᾶτονα μόρια) ἔχει τὸν τόνο τῆς, πού «τραγουδάμε σὰ μιλάμε», ὅπως ἄκουσα κάποιον ξένο πολὺ σωστὰ νὰ μᾶς χαρραχτηρίζῃ, πού ἔχουμε φυσικὴ τὴν ἐγκλισῆ, πού ἀνεβάζουμε τὸν τόνο καὶ σὲ πολλὰς λέξεις παρμένες ἀπ' τὴν Ἀρχαία (λ. χ. στὰ εἰς-ικὸς ἐπίθετα), νομίζω πὼς φυσικώτερος εἶναι ὁ τονισμὸς στὴν παραλήγουσα καὶ τὴν προπαραλήγουσα. Τρῶμε καὶ φωνήεντα γιὰ νὰ διατηρήσουμε ψηλὰ τὸν τόνο (φέρτε μου λέμε, κι ὄχι φερετέ μου). Καὶ ὅ,τι εἶναι φυσικὸ νὰ τονίζεται μοναχά του, λιγώτερο νομίζω χρειάζεται τὸ ἰδιαίτερο σημάδεμα. Ἔχουμε, ὑποθέτω—κ' ἐδῶ ἔπρεπε νὰκουστῆ κ' ἢ γνῶμη κάποιου ἀπ' τοὺς διαθασμένους μουσικούς μας, — οἱ λέξεις, καθὼς γράφονται καὶ τυπώνονται, πολλὴ συγγένεια μὲ τὸ μουσικὸ μέτρο (mesure) στὸ πεντάγραμμο,—γιὰ τὸ μάτι, ἐννοεῖται. Καὶ καθὼς στὸ μουσικὸ μέτρο, ὅ,τι χρόνος κι ἂν εἶναι, πάντα ἢ πρώτη νότα χτυπιέται (τονίζεται) ἀπ' τὸν ὄργανοπαίχτη ἢ τραγουδιστή, ἔτσι καὶ στῆ γραμμὴν ἢ τυπωμένη λέξη τὸ στόμα τοῦ ἀναγνώστη ἄθελα πάει νὰ τονίσῃ μιὰ ἀπὸ τίς πρώτες συλλαβές, ἅμα δὲν εἶναι σηματοδεδειμένος ὁ τόνος. Τοῦλάχιστον ἐγὼ αὐτὸ ἔπαθα διαδίδοντας τὸν «Ἐμπορὸ τῆς Βενετίας». Καὶ βλέπω τώρα πὼς γι' αὐτὸ ἴσως κ' οἱ Ἴταλοί, πού ἔχουμε στῆ λαλιά τους τονισμὸ σκεδὸν ἀπκράλλαχτο μὲ τὸ δικόνε μας, κρατήσανε τὸ σημεῖο τοῦ τόνου γιὰ τῆ λήγουσα μόνο καὶ γιὰ τίς λέξεις πού, διπλοτονούμενες ἢ ὄχι, γράφονται τὸ ἴδιο κ' ἔχουμε διπλὴ σημασία. Ἄν ἀκολουθοῦσαμε τώρα τοὺς Ἴταλούς, θὰ κερδίζαμε καὶ γιὰ τὸ μέλλο ἓνα βῆμα πρὸς τὴ γραφὴν μὲ τὸ λατινικὸ ἀρφάθητο πού πάει νὰ γίνῃ παγκόσμιο, καὶ γιὰ τὸ παρὸ θὰ τὰ μπερδεύαμε λιγώτερο στὰ ἐγκλινομένα. (Λ. χ. «για σας και φεύγω» εἶναι «για σὰς και φεύγω» ἢ «για σας και

φεύγω ;»)

Καὶ τώρα πού μιλῶ γιὰ τονισμὸ, θυμήθηκα καὶ νομίζω πὼς ξεχωρίζω τὸ λόγο γιὰτὶ στὴν ποιήσή μας ὁ τροχαῖος κι ὁ δάχτυλος (παροξύτονος καὶ προπαροξύτονος) εἶναι πιώτερο ἀλύγιστοι καὶ δέχονται πολὺ λιγώτερες τονικὲς ἐξαιρέσεις ἀπὸ τοὺς ὀξύτο-νους ἔκμθο καὶ ἀνάπαιστο . . .

Ἄπ' ὅλη τὴ μωρολογία τούτῃ βγάξω τὸ συμ-πέρασμά μου πὼς τὸ σύστημα τοῦ τονισμοῦ, ὅπως τὸ δοκιμάζει ὁ Πάλλης, εἶναι βολικὸ γιὰ τοὺς Γάλλους πού μαθαίνουνε τὰ νεοελληνικά· πὼς τὸ ἴταλικὸ σύστημα, μὲ τὸ σημάδι τοῦ τόνου στῆ λήγουσα, θὰ εἶτανε ἴσως φυσικώτερο γιὰ τοὺς Ρωμιούς· καὶ πὼς βέβαια βολικώτερο κ' εὐκολώτερο γιὰ ὅλους, γιὰτὶ ἐντελῶς μηχανικὸ, θὰ εἶτανε νὰ μπαίνη τὸ σημάδι τοῦ τόνου στὴν τονούμενη συλλαβὴ τῆς λέξης, ὅποια κι ἂν εἶναι.

Μπορεῖ νὰχῶ καὶ ἄδικο. Σοῦ γράφω τὴν γνῶμη μου, σὰν ἀπλὸς ἀναγνώστης πού θέλει τὴν εὐκολία του στὸ διάβασμα, κι ἂς κρίνουν οἱ ἀρμόδιοι ἂν ἔχη καμιά βάση.

Ἀθήνα, 28. 9. 1910.

K. ΚΑΛΑΙΚΡΑΤΗΣ

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ἓνα φίλο, στὰ ξένα)

Ἀθήνα, 30 τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἐνα μῆνα σωστὸ ἔφαγε ἡ Διπλὴ μας Βουλὴ ὡς πού νὰ τελειώσῃ—μὲ ἀτέλειωτῆ λογοτριβή—τὴν «ἐξέλεγχῆ τῶν ἐκλογῶν καὶ τὸν καταρτισμὸ τῆς σὲ σώμα», γιὰ νὰ μεταχειριστῶν κ' ἐγὼ τὴν κοινοβουλευτικὴ ἔκφραση. Ἡ προσυνηνότηση γιὰ τοὺς ὑποψήφιους Πρόεδρους εἶχε καταντήσει ἀγωνία. Ἐδῶκε τέλος ὁ Θεός, κ' ἔγινε ἡ ἐκλογὴ· βγήκε Πρόεδρος στὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὁ κ. Κ. Ἐσλιν, βουλευτῆς ἀπὸ τὴν Ἀττικοβοιωτία, μ' 175 ψήφους μέσα στοὺς 334 πού ψηφοφορήσανε. Καὶ γένηκε, μετὰ τρίμερο χασομέρι, καὶ τοῦ Προεδρείου ἡ ἐκλογὴ καὶ τῶν ἐπιτροπῶν. Στὸ ἀναμεταξύ προεξοφλοῦσανε οἱ δημοσιογράφοι τὴν πολιτικὴν κρίση, πού ἄρχισε ἀπὸ χθές. Παραϊτήθηκε κανονικὰ τὸ ὑπουργεῖο Δραγοῦμη, κ' ἐνῶ ὅλος ὁ κόσμος τὸ εἶχε σίγουρο πὼς τὰ ἐνωμένα ὡς τώρα κόμματα θὰ συμφωνοῦσανε καὶ πάλε γιὰ νὰ στεριάσῃ νέο ὑπουργεῖο μὲ τὸ Βενιζέλο ἐπὶ κεφαλῆς, ἄξαφνα ὁ Πάλλης μῆνυσε τοῦ Θεοτόκη πὼς ἂν τυχὸν τοῦτος ὑποδείξῃ καὶ ὑποστηρίξῃ τὸ Βενιζέλο, θὰ κηρυχτῆ, ὁ Πάλλης, *συνταχικὸς και-μὴν* τὰ ρωτᾶς. Μὴν τὰ ρωτᾶς, γιὰτὶ μιὰ συνέντευξιν τοῦ Πάλλης στὸν «Πρωῖνὸ Ταχυδρόμο» τῆς Λόντρας, πὼς τάχα πίσω ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Δραγοῦμη ζῆ καὶ ἐνεργεῖ ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος, ἔκανε τὰ χρεώγραφα μας καὶ πήρανε τὸν κατήφορο στὰ ξένα χρηματιστήρια.

Θέλει λοιπὸν ὁ Πάλλης κυβέρνηση μὲ Πρόεδρο

τὸν "Βολν, ἔπαι ἀνίσως καὶ γίνῃ τὸ θέλημά του, θὰ βῆ νέος πρόεδρος στὴν Ἐθνικοσυνέλευση—ὁ Δρα γούμης, καθὼς λένε καὶ λογαριάζουσε οἱ πολιτικοί.

"Ἄλλα νέα ἀπὸ δῶ ἔχουμε :—γενήκανε γυμνάσια τοῦ στόλου μας στὸ Σαρωνικό· παραγγέλληκε τὸ ὑποβρύχιο γιὰ 1,900,000 φράγκα· εἶχαμε γιὰ δύο μέρες ἀπεργία τῶν ἀμαξάδων· ὁ Ἀρνιώτης δοκίμασε νὰ πετάξῃ μὲ μονοπλάνο στὸ Τατόι, καὶ δὲν πέταξε· ἔγινε πολυθύρβος καυγᾶς ἐνὸς ἀξιωματικοῦ μὲ τοὺς τραχαγέρηδες· παρὰ λίγο νᾶχουμε φοιτητικὰ μὲ τὸ Ὀφθαλμιατρεῖο, πού πῆγε μὲ ἀστυνομικὴ δύναμη νὰ τὸ παραλάβῃ ὁ ξαναδιορισμένος καθηγητὴς κ. Δελλαπόρτας. Κ' ἔρχεται σήμερα ἡ Βασίλισσα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη.

Στὸ ἀναμεταξύ μαλακώτερα τὰ πᾶμε μὲ τὴ γειτόνισσα. Ἀνησιχῆσανε οἱ Τούρκοι μὲ τὸ γύρισμα τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, καὶ κάνουνε πὼς θέλουνε ἀγάπες καὶ φιλίες μὲ ἔλους. Οἱ ὑπουργοὶ τοὺς περιποιητικώτατοι στὸν Πατριάρχη μας· τοῦ ἔκαμε ὁ Σεφκέτ ἐπίσκεψη καὶ τοῦ εἶπε πὼς τίποτα καλὸ δὲν γίνεται ἂν ἔβλες οἱ φυλὲς δὲν εἶνε σύφωνες νὰ συνεργαστοῦνε γιὰ τὴν κοινὴ τους πατρίδα. Καὶ ὁ ἀγγλικὸς «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» βεβαιώνει πὼς κλείστηκε κι ἕλας ἑλληνοτούρκικη συνεννόηση. Καὶ ὅμως, δύο μέρες πρὶν, ἡ εἶδηση πὼς ὁ Γρυπάρης θὰ χρησιμοποιήσῃ ἐπιτέλους τὴν ἀδειὰ του γιὰ νάρθη στὴν Ἀθήνα (ὑπουργὸς ἔως, ἂν καταλήξουμε σὲ ὑπηρεσιακὸ ὑπουργεῖο), τηλεγραφήθηκε στὸν κόσμον πὼς κοπήκανε οἱ σκέσεις. Καὶ τὸν ἴδιον καιρὸ ἔξωνε τούρκικος στρατὸς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Κρούσοβο γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ, καὶ τούρκικες μεραρχίες ἀρχίζανε γυμνάσια στὰ βουλγαρικὰ σύνορα, κ' ὁ Νεότουρκος τοῦ Ἐπιτελείου γυροῦνε νὰ ὀχυρωθῶνε τὰ θεσσαλικά σύνορα γιὰ τὸν πόλεμον πού μᾶς ἐτοιμάζουνε· Καὶ τὸ διώξιμον τῶν Ἑλλήνων ἐξακολουθεῖ, καὶ φυλακίζονται οἱ δασκάλοι ὅσοι παραλείψανε νὰ ὑποβάλλουνε τὸ σχολικὸ τους πρόγραμμα στὴν τούρκικη διοίκηση.

Οἱ Ἀρβανίτες πάλι στὰ παννιά· στὴ Δίβρη μαζωχτήκανε 1,000 ἐπαναστάτες. Καὶ οἱ Βούλγαροι στὴ Μακεδονία, εἰρηνευμένοι μὲ τοὺς δικούς μας, δὲν πολυδιάζονται νὰ παραλάβουνε τίς ἐκκλησιὰς πού μὲ τὸ ζῆρον τοὺς χαρίζουν οἱ Τούρκοι.

Τώρα καὶ τὰ Κρητικὰ ἡσυχώτερα. Ὁ Μιχελιδάκης ἀποφάσισε νὰ λάβῃ μέρος σὲ μιχτὴ Κυβέρνηση. Κ' οἱ Δοῦ ἄμες ἀπαντήσανε στὴν Πύλη πὼς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ διαμαρτύρεται πού γίνονται μεταβολὲς δικαστικὲς στὸ νησί, καὶ πάνε ἄλλοι δικαστὰδες ἀπὸ δῶ.

Τὰ πορτογαλλικά, εἶδες πού καταλήξανε : ἔφυγε ὁ βασιλιάς, κ' ἔγινε δημοκρατία μὲ πρόεδρον τὸ Θεόφιλο Μπράγκα.

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σ. Καπ. Γιὰ νὰ σοῦ μιλήσουμε τὴν ἀλήθεια, δὲ μᾶς ἀρέσανε καὶ τόσο ὅσα μᾶς ἔστειλες. Αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς δὲν μπορεῖ νᾶναι καλὰ τᾶλλα πού θὰ μᾶς στείλεις. — κ. Γ. Τριαντ. στὴ Σύμνη. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ. εὐχαριστοῦμε.

ΣΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

τὸ γραφεῖο, δρόμος Ἰπποκράτους 11, πουλιοῦνται τὰκόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ ἓνα, ἐξὸν ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμὲς :

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά». — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «Ὁ Μὲγ' Ἀλέξανδρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Δόξα καὶ Ζωή». — ΠΑΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ, «Δάφνης καὶ Νλόη» τοῦ Δέγγου (μετάφρ.). — «Τίμωνας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50). — «Ὁ Προσκυνητὴς». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΦΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ, «Ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦ Σαλονιῦ». — ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ, «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγούδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — ΠΑ. «Σαροβράχ» (δρ. 2). — ΜΑΝΩΛΗ ΚΛΑΟΜΟΙΡΗ, Τραγούδια γιὰ μιὰ φωνὴ μὲ πιάνο, καὶ Μπαλάντες γιὰ πιάνο, τὸ κομμάτι δρ. 1. — Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΔΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ, «Πηλοσοφία». — Α. ΜΑΓΡΟΥΔΗ, «Μικρὰ Τραγούδια». — ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀυθόπινος Μηχανισμὸς». — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ, «Στὸ Ἄλμπουργ» (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ Γ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ, «Μοσκίτες». — ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΤΗ, «Τὰ ὄρατα» (δρ. 2). — Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ, «Σαλώμη» τοῦ Ο. Wilde (μετάφρ.). — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Χαλιὰ καὶ τὰ Καινοῦργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἴας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.). — Σ. ΣΚΙΠΗ, «Ἡ Μεγάλῃ Ἀῖρα» (δρ. 2). — «Juvenilia». — Γ. ΣΚΑΗΡΟΥ, «Τὸ Κοινωνικὸ μας Ζήτημα» (λ. 50). — ΠΑΛΙΑ ΣΤΑΓΡΟΥ, «Πλουτάρχου : Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετάφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπούκια». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα) : «Ζωντανὸ καὶ Πεθαμμένοι», — «Ὁ Ἄσπρος», — «Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΝΤΑ, «Ἀπὸ τοὺς Θρύλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (ἄ' ἐκδόσι). — Ζ. ΦΙΤΛΙΑΝ, (δράματα) : «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἀκρογιάλι». — «Νησιώτικα στὸν Ἄρμος». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα». — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ (δράματα) : «Οἱ Πετροχάρηδες», «Μελάχρα».

Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ παρασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἐξὸν ἀπὸ τὸν πρῶτον πού δὲν ὑπάρχει κανένα τοῦ ἀντίτυποι) πουλιοῦνται δρ. 12 ὁ ἓνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 12.50 γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ.

Τὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμά» στέλνει στοὺς συνδρομητὰδες τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐπι βιβλία τοῦ ζητήσανε, σὲ τίς τιμὲς πού τὰ πουλοῦνε ἄλλα βιβλιοπωλεῖα, δίχως παραπανιστὸ ἔξοδο, ἐξὸν τὰ ταχυδρομικά.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ

ὅτι σήμερον ἡμέραν Παρασκευῆν καὶ ὥραν 10ην π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς, καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ 26η κλήρωσις τοῦ ἐκ δρ. 20,500,000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὠρισμένη διὰ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1910.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῆ ἐκ τῆς κληρωτίδος δεκαεξ ἄριθμοὶ ὁμολογιῶν μετὰ λαχνοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1910.

Ὁ Διοικητὴς
Σ. Στρέϊτ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50,000,000 — ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 10,275,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διεύθυνσις τηλεγραφική : « ΑΘΗΝΑ ΓΚΗ »

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ :

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ : 'Εν Πειραιῖ, Πάτραις, Σύρω, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλω και Λαρίσση.
 ΕΝ ΚΡΗΤῃ : 'Εν Χανίοις, 'Ηρακλείω και Ρεθύμνω.
 ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ : 'Εν Κιόλει (Υ/μα ἐν Γαλατᾶ, μετὰ Πρακτορείου ἐν Σταμπούλ), 'Αμισῶ, Τραπεζοῦντι, Κερασοῦντι, Σμύρῃ, Μερσίνη, Θεσσαλονίκη, Σέρραϊς, Καβάλλα, Σάνθη, 'Ιωαννίνοις και Χίω.
 ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ : 'Εν 'Αλεξανδρείᾳ (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Midan), Καίρω (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Mousky), Ζαγαζίκ, Μανσούρα
 ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ Ε. C. (No 22 Fenchurch Street), ἐν ΛΕΜΕΣῳ (Κύπρου) και ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1910

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

<i>Διαθέσιμα :</i>	
'Εν τῷ Ταμείῳ και παρ' ἐγχωρίοις Τραπεζαῖς . . . . Δρ. 14,120,969,26	
Παρὰ Τραπεζῶν ἐν Ἑυρώπῃ και Σιματα ἐν χαρτοφυλακίῳ » 18,282,777,17	Δρ. 32,403,746,43
Προεξοφλήσεις και Προκαταβολαὶ ἐγγραμματίων . . . . . » 29,590,144,37	
<i>'Ηγγυημένοι λογαριασμοί :</i>	
ἐπὶ ἐνεχύρω χρεωγράφων . . . . . Δρ. 58,607,552,87	
δι' ἐμπορ. και ἄλλων ἐγγυήσεων . . . . . » 41,727,920,23	» 109,631,591,85
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων . . . . . » 9,296,118,75	
Τρέχοντες λ/σμοὶ χρεωστικοί . . . . . » 25,247,630. —	
'Ομολογίαὶ Ἐθνικῶν Δανείων, Ἀμεινικῶν Ταμείων και Ἄνωνύμων Ἐταιριῶν » 12,800,361,78	
Χρεώγραφα και τοκομερίδια . . . . . » 8,16,199,35	
Συμετοχαὶ εἰς ἐπιχειρήσεις. . . . . » 4,903,242,05	
Κτήματα Τραπεζῆς. . . . . » 4,774,904,27	
'Εγκαταστάσεις και ἐπιπλα Κεντρικοῦ και Ὑποκαταστημάτων . . . . . » 930,288,39	
	Δρ. <u>229,098,108,49</u>

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἐταιρικόν . . . . . Δρ. 50,000,000. —	
Κεφάλαιον τακτικόν Ἀποθεματικόν . . . . . » 5,275,000. —	
'Αποθεματικόν Προνοίας . . . . . » 5,000,000. —	
Καταθέσεις . . . . . Δρ. 95,025,629,25	
Ταμειυτήριον . . . . . » 12,514,103,11	» 107,539,732,36
Τρέχοντες λ/σμοὶ πιστωτικοί . . . . . » 25,034,642,38	
Ὑποκαταστήματα . . . . . » 2,186,063,11	
'Εξωτερικοὶ λ/σμοὶ . . . . . » 27,162,539,01	
Προσωρινοὶ λ/σμοὶ και διάφορα . . . . . » 6,900,181,63	
	Δρ. <u>229,098,108,49</u>

'Ο Γενικὸς Διευθυντὴς
Z. K. ΜΑΤΣΑΣ

'Ο Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

'Η Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ Προεξοφλήσεις, Εἰσπράξεις γραμματίων, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων και ἐμπορευμάτων, Ἀνοίγει τρεχουμένους λογαριασμοὺς ἡγγυημένους και ἐν γένει ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης τραπεζικῆς και ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συμφερωτάτους ὅρους, Δέχεται χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων, Ἐνοικιάζει χρηματοκιβώτια εἰς ἰδιώτας, Δέχεται καταθέσεις χρημάτων εἰς χρυσὸν και τραπεζογραμματία πληρώουσα τόκον :

3 0/0 εἰς πρώτην ζήτησιν, 3 1/2 0/0 διὰ καταθέσεις ἕξ μηνῶν,
 4 0/0 διὰ καταθέσεις ἐνὸς ἔτους, 5 0/0 » » δύο ἔτων και ἐπέκεινα.

Διὰ τὰς εἰς τὸ Ταμειυτήριόν της, λειτουργοῦν καθ' ἐκάστην, καταθέσεις ὡς και διὰ τὰς χερίν ἑταροεργῶν σκοπῶν, πληρώνει τόκον 4 0/0.